

J. RAINIS

DVĒSELES DZIESMAS

VALTERA^{UN} RAPAS

a/s

L $\frac{A}{72.12}$

duke
810p

J. Rainis

Dvēseles dziesmas

Atstātie dzejoļi

277

Motto:

Val dvēsele sarksti pati no sevis?

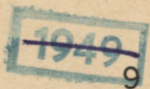
Tu neticēji —

Tu neticēji, ka ir vēl jūsmas,

Ka ir vēl jaunas, sārtzaļošas sirdis,

Kā ziedoņa zāle, kas elpo pret sauli.

34826

1

3

5

Valtera un Rapas akciju sabiedrības izdevums

4300

Vija Lāča Latv. PSR
VALSTS BIBLIOTĒKA

~~79-37.835~~

0312090590

Valtera un Rapas
akc. sabiedrības spiestuve
Rīgā, Brīvības ielā 129/133

Priekšvārds

Vispirms — par grāmatas nosaukumu. Raina atstātos papīros atrodam piezīmes, kas liecina, ka dzejnieku vairāk kā divdesmit gadu nodarbinājušās domas par īpaša dzejas darba izdošanu ar nosaukumu „Dvēseles dziesmas“. Pirmās atzīmes viņš uzmetis jau ap 1904., pēdējās 1927. gadā, bet kāds dzejoļu cikls ar minēto nosaukumu datēts ar 1903. gadu. No tā laika sākot krāti tam nolūkam dzejoļi un kopoti īpašā aploksnē ar šo pašu nosaukumu.

Attiecībā uz paša darba izveidu dzejnieka domas svārstījušās starp dzejoļu lielāku organisku kopojumu jeb lieldarbu, kā viņš saka, un dzejoļu krājumu. Paredzēto dzejoļu sakrāšanās diezgan liels daudzums: 1918. gadā dzejnieks saskaita to jau ap 800. šad un tad viņš laiž tos arī klajā, gan atsevišķi, gan krājumos. Laižot klajā krājumos, Rainis neturējās pie nodomātā nosaukuma, paglabādams to vēlākam laikam. Krājumu iekārtas ziņā viņš lieto divējādus principus: cikla un grāmatu principu.

Lielu daļu no šiem dzejoļiem viņš ietvēris ciklā „Treji loki“, daļu „Sudrabortā gaismā“ un daļu „Mēnessmeitiņā“, visas šīs grāmatas vēlāk apvienodams īpašā romānā 5 daļās.

Galveno daļu no dvēseles dziesmu grupas Rainis tur neievietoja, kā to redzam no šādas viņa piezīmes: „15. 2. 20. Atliekas no „Dvēseles dziesmām“, „Dienas grāmatām“, „Addio“ salikt „Romānā no trimdas laika.“ Tā tad visi minētie krājumi, kas tagad iztaisa romānu „Dagdas piecas skiču burtnī-

cas", aptver pa daļai atliekas no „Dvēseles dziesmām”.

Idejiski, pēc satura un noskaņojuma, „Dvēseles dziesmām” vajadzēja būt optimistiskām — pretstatam „Galam un sākumam”, ko dzejnieks ieskata par pesimistisku.

Bet vai visi archīvā palikušie dzejoļi piederētu pie dvēseles dziesmu grupas? — Taču nē.

1927. g. dzejnieks bij nodomājis dot jaunu dzejoļu krājumu, bet citāda tipa. Savās 20. aug. piezīmēs viņš raksta: „Tagad dot samērā īsu dzeju grāmatu, vēlāk „Dvēseles dziesmas” plašāk izvērst.”

Archīvā, kā jau minēts, atrodas dzejoļu cikls ar nosaukumu „Dvēseles dziesmas”. Bez tam vēl tur atrodami atsevišķi dzejoļi ar atzīmi, ka tie domāti šim krājumam. Daži atlikti īpašā aploksnē ar šo nosaukumu. Šie atlasītie dzejoļi, kurus te izlietojam, krājumu tomēr nepilda, bet var noderēt par paraugu krājuma sastādīšanā, ciktāl vispār atstātais un atlikušais dzejas materiāls ļauj pildīt šos principus. Par pašiem principiem Rainis sīkāk runā savās piezīmēs, ko ievietojam grāmatas bibliografiskajā daļā. Tie ir īsumā šādi: dzīvotgriba, darba prieks, spēka apziņa, cīņa par jaunām, gaišām psiholoģiskām, aistētiskām, ētiskām un filozofiskām vērtībām, nokāpjot no vientulības kalna lejā, pie tautas, pie viņas gudrības avotiem, latvietībā, pie tautas dziesmu ētikas un saules ticības, pie mūsu vēstures un nākotnes problēmām, ņemot vērā arī lielās ideālisma un altruisma idejas.

Ievietojam šai grāmatā arī daļu Raina atlikušo cietuma dzejoļu. Dzejnieka doma gan bija izdot kādreiz tos īpašā krājumā, bet laiku pa laikam viņš tos pamazām laida klajā. To pašu darām mēs arī šē, īpaši vēl aiz tā iemesla, ka tie Rainim sevišķi tuvu, tā tad — īstas dvēseles dziesmas, kas turklāt

radušās apstākļos, kad dzejnieks pārdzīvoja lielu dvēseles un dzīves traģēdiju.

Cietuma dzejoļi rakstīti vācu valodā Liepājas un Ponevežas cietumos. Vācu valoda izvēlēta tādēļ, ka cietuma administrācija un žandarmērija, kas dzejoļus cenzēja, latviski nepratušas, bet gan vāciski un krieviski. Tikai dažus dzejoļus Rainis rakstījis latviski un dažiem vācu valodā rakstītiem līcis latviešu virsrakstus. Šos dzejoļus tagad tulkojusi *Aspazija*, pieturoties cieši pie oriģinālu formas un gara. Viņa to darījusi arī agrāk saziņā ar Raini. Tā piem. "Tālajās noskaņās" dzejolis "Mūsu dienas" (še "Devītā diena"), ko ieskata par Raiņa oriģinālu, ir Aspazijas tulkojums no Raiņa vācu teksta. Še to atkārtojam, pievienojot vēl otro pantu, kas tulkots tagad. No Raiņa paša tulkojumiem atkārtojam še pantiņu "Rīts pie cietuma loga" kas iespiests "Sirds devējā". Šis atkārtojums vajadzīgs cikla sakarības dēļ. Bez tam Raiņa paša oriģināli šai ciklā ir seši citi: "Pirmā diena", "Ilgās", "Tavs vaigs", "Prieca laimīga", "Sena piemiņa", "Tālās viesis".

Grāmatā uzņemti arī daži Raiņa jaunības dzejoļi, kas atbilst sastādes principam, un daži fragmenti.

Lielākā daļa še ievietoto dzejoļu vēl nav bijuši nekur iespiesti: no 140 dzejoļiem 40 nākuši klajā Raiņa laikā, 20 — pēc viņa nāves un 80 parādās atklātībā pirmo reiz. Dzejoļi stāv sakarā ar visiem Raiņa dzīves laikmetiem, sākot ar 1882. un beidzot ar 1929. gadu, tādā kārtā liriski attēlodami dzejnieka psiholoģiskās attiecības pret īstenību 47 gadu laikā.

Redakcija.

Bulduros-Dubultos,

1935. 20. XI.

* *

*

Sauciens tev sirdī kluss un dikts,
Uzdevums tev ir likts:

*

Likt katrai dvēs'lei skanēt
Ik sirdī zelta bitēm sanēt!

*

Ja liktens tā lēma,
Ka kuŗa dvēs'le ir mēma:

*

Netaupīt sevis un viņu stīgot,
Līdz dvēs'le sāk līdzī dziedāt un līgot!

*

Plašo kokli tev cirst:
Lai skaņa tiek tiem, kas dzīvo, kas mirst!
Pulku dažādu stīgu vilkt,
Lai skumjās un priekos var līdzī ilgt!...

Tauta un dzimtene

Nākamības tauta

Tev ir jābūt nākamības tautai;
 Savas važas tu nu salauzīji,
 Noplēsi pa gabalam no miesām,
 Sažņaudzi to ādu līdzī raujot;
 Visi locekļi vēl vienās as'nīs,
 Ko ir dzelži lūstot noplēsuši;
 Dzilām brūcēm visa miesa klāta,
 Krūts ar jaunām asinssārtām rētām,
 Kas tur spīd kā spilgtas goda rozes.

Vecām, čūlojošām strutu vātīm
 Aplāti — ak, kauns! — ir tavi pleci;
 Pilna tava mugura ar rētām
 Līdzī izvagotam akmeņlaukam.
 Septiņsimtu gadu vergu jūgā
 Tev ir sistas čūlojošās vātis,
 Tiklīdz dziļa, atkal valā plēstas.
 Tu aiz kauna viņas nerādīji,
 Aizmirstības palagiem tās klāji.
 Būtu riebās ļaudis iekliegušies,
 Būtu briesmās stinguši tās redzot,
 Būtu, būtu — — —
 Būtu tūdaļ — visu aizmirsuši:

Jo tām briesmām, kas spēj ļaudis uztraukt,
 Jābūt lielām, bet ir jābūt jaunām,
 Vienmēr jaunām, lai tās ievērotu;
 Mūsu cietzeme ir vienās briesmās
 Veca tikusi un — ak, cik cieta!
 Viņa mieru grib, tai viens tik teiciens:
 „Vēl ne tādas briesmas pieredzētas!”
 Mieru grib tā savā mūža galā,
 Mierā baudīt savu krāto mantu.

Bij tev kauns šī jūga un šo važu,
 Tu aiz joku dziesmām viņu slēpi,

Klusām sērām, bārenītes raudām —
Sīkas ikdienības maizes rūpes,
Pieticīgi maziskuma vaibsti,
Mietpilsoņu seklā saprātība,
Skaļa pārvarības atzišana,
Līšana un akla nodevība —
Spēja aizsegt mazredzīgām acīm
Tavas kaunojošās moku vātis,
Spēja aizsegt tavas sērās acis,
Kurās neviļus vēl uzliesmoja
Sāpīgs kauns par savu nevarību,
Saltas riebas, dusmas — spēks un drosme.

1906.

Lielā mīkla

Latvju tauta liek tev mīklu minēt,
Savu lielo nākamības mīklu.

Mani bērni, minat manu mīklu:
Minat dzirdot manu lielo dziesmu,
Minat aizgriežoties ikdienībā,
Minat grimstot sērās maizes rūpēs,
Minat neatlaisti ne uz mirkli
Lielās mīklas liktens apskāvienos.

Minat mājās, minat laukā ejot,
Minat arot, minat sienu pļaujot,
Zirgus pieguļā un darbā jānot,
Minat vērpjot, aužot, pūru lokot,
Minat gavilējot ganu dziesmas,
Minat mīklu visu mūžu vadot;
Mīklu minot vien tik tauta dzīvos,
Savā gaitā sasniegs saules mūžu.

Mani bērni, minat manu mīklu:
Vai tu liels, vai niecīgs sevī jūties,
Vai tev spēja griezt pēc savas gribas
Savas tautas lielo liktens ratu —
Mini mīklu, mini lielo mīklu
Visiem gara, sirds un dvēš'les spēkiem,
Visām dzīves dziņām savā mūžā,
Tautas lielo nākamības mīklu.
Tikai visa kopu tauta minēs —
Minēs atminēs vai kritīs nāvē,
Kritīs — izgaiss starp pasaul's tautām,
Netiks mūžam minēta ne mīklā:
— — — — — Brīvā Latvija.

1906.

* *
 *

Pūt, vējiņū, ziemeļiti,
Nesi vēsti māmiņai,
Dēliņami grūti laiki
Kaŗā svešā zemītē.

Skrieni, skrieni vanadziņū,
Cepurītes pušķi nes.
Vīta pušķīt's cepurītei,
Vīst ar' dēliņš māmiņai.

Teci, teci, kumeliņū,
Zelta zobentiņū nes.
Zobentiņa vairs nevaj'ga,
Dēliņam ko kaujā nest.

Ejiet, ejiet bālēliņi,
Nesiet pašu bālēliņū,
Nesiet mani māmuliņai,
Māmuliņa gauži raud.

Nesiet mani tēvu zemē,
Guldiet viņas klēpītī;
Neatstājiet bālēliņū,
Svešā zemē naidniekiem.

Nesiet mani tēvu zemē,
Guldiet viņas klēpītī;
Tur māmiņa rozes dēstīs
Sav' dēliņa kapiņā.

Zemnieks

Smagi zemnieka lēnie soļi nodun,
Kad viņš darbojas laukā sūros sviedros,
Kad viņš atpūtā svētku dienās staigā.

Tik vien zināt jūs viņa smagos soļus, —
Vai jūs neesat citur dzirdējuši?
Jaunu sācis viņš nupat gaitu staigāt:
Savas tiesības meklēt nāk viņš laukā,
Savu zemi grib saņemt savās rokās!
Vēl jo diktāk nu nodun viņa soļi,
Vēl jo rupjāk nu noskan viņa rūciens;
Lāču plēsējs nu ceļas, sasit plaukstas;
Nu jūs, lāči un vilki, mošķu dzimums,
Nu viņš ārā no savām mājām spers jūs!
Pirmais cirtiens no zemnieka rokas kritis,
Kažoks asiņo jums jau — bēgat laikā!
Zemi atstājat zemes darbiniekiem,
Nē, viņš — galīgi mošķus pušu plēsīs.

Angets Vojevods

Bulgāru dziesma.

Mežos Angets staigā, Angets Vojevods,
Mežos Angets staigā, mežos zaļajos.
Bēdu rūpju nezin Angets Vojevods:
Vojevoda māte — vecā kalnāja,
Vojevoda tētiņš — liepu pakrēslis,
Vojevoda gulta — zāle zaļajā,
Vojevoda sieva — šautne slaikajā;
Kur viņš viņu sūta — darbu izdara,
Vojevoda bērni, — lodes baltajās:
Kur viņš viņas sūta — darbu izdara.
Rūpju bēdu nezin Angets Vojevods,
Angets kur vien staigā — mierā staigā viņš.

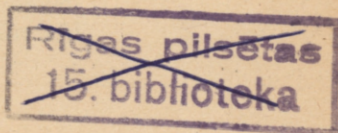
Mājnieks un trimdinieks

Motto: Mums dzīves sulas
Rītēs pa dzīslām
Kā kausēts spēks.
„Uz mājām”.

I

Kā kausēts tērauds,
Tāds bij tavs spēks —
Pilns smagu graudu,
Tāds bij tavs pūrs:
Nu kusi tavs spēks,
Nu tukšs tavs pūrs!

Par daudz tu devi
No sava mēra,
Tik pārpilnību
Tu spēji dāvēt.
No pirmās jaunības
Pārspēka grābi,
Tērēji krāju,
Ko daba tev deva.
Tu aizdevi maizi
Un sēklu arī,
Ko nākošam gadam,
Lai sētu zemē.

II

Saulīte pildīs
Mums atkal pūru,
Visus sirds arodus
Zelta graudiem.

Ar pukstošu sirdi,
Ar atplestām rokām,
Ar ilgās sāpīgi
Velkošu dvēs'li
Mēs iesim pie vārtiem
Un gaidīsim atkal:

„Nāciet nu, nāciet,
Jūs mīl mana sirds!”

Lietuvas dziesmas

I

Mēness sauli veda
Pirmā pavasarā.
Saule agri cēlās,
Mēness atšķīrās.
Mēness pastaigājās viens,
Austru iemīlēja.
To ar šķēpu pārdalīja:
Pērkons dižen sapīkās,
„Ko no saules atšķīries?
„Ko tu Austru iemīlēji?
„Viens pa nakti pastaigāji!”

II

Austra kāzas darīja.
Pērkons vārtos jāja,
Zaļozolu spēra.
Ozolasins tecēdams
Apšlakstīj' man drēbes,
Apšlakstīj' man vainadziņu.
Sauls meita raudādama
Trīs gadiņus lasīja
Vītušās lapiņas.
Ak, kur, manu māmiņu,
Drēbes izmazgāšu?
Kur asinis nomazgāšu?
Meitiņ, manu, jauno,
Ej tai ezeriņā,
Kur deviņas upes tek.
Ak, kur, manu māmiņu,
Drēbes izžāvēšu?
Meitiņ, mana, jaunā,
Tai zaļā dārziņā,
Kur deviņas rozītes aug.
Ak, kad, manu māmiņu,
Drēbes apvilkšu?
Kad baltas nēsāšu?
Meitiņ, mana, jaunā,
Tai dzidrā dienīņā,
Kad spīdēs deviņas saulītes.

III

Tētiņu mīlo,
Tētiņu labo,
Audzin' trīs dēliņus,
Visus kā vienu!

• Audzin' trīs dēlus,
Visus kā vienu,
Izlaida vārdziņā
Mani tik vienu.

Trīs dienas, naktis
Celiņu gāju,
Ceturto naksnību
Mežiņā migu!

Dzirdēju tāli
Balodi dūcam,
Domāju, gādāju
Tētiņu saucam.

Nesauca tētiņš,
Nekliedza manis —
Diženi dziedāja
Balodis mežā.

Armēņu tautas dziesmas

I

Dzērvei

Dziedi, mīlā dzērve, dziedī,
Vēl mēs esam pavasarī, —
Trimdeniekam svešā zemē
Sirds ir tūkusi no asins. ●

Tev ir dusa zaļās vietās, —
Saulē, visiem spīdētāja,
Manim liekas dūmiem segta.

Dziedi, mīlā dzērve, dziedī,
Augstu kalnu galotnītēs, —
Es šē esmu svešā zemē,
Un man bailes, ka šē miršu.

Neraud', māte, gan es trimdā,
Bet es ceru atkal redzēt
Dzimten-ūdeņus un druvas.

II

**Dzied jauns milētājs, kas mirst tāli no
savas dzimtenes**

Vedat mani turp, kur mana mīlā,
Liekat mani viņas durvju priekšā!

Manas vātis atverat, lai aš'ņo,
Cērtat manus pirkstus nost no rokas,

Aizdedzinat tos kā vaska sveces!
Metat virsū manim baltas smiltis,

Sadedzinat mani vīrākdūmos,
Bedat mani mīlās durvju priekšā!

III

Jauneklis trimdā

Uz klintīm uzaudzis
Es ogu ērkšķenīt's, —
Nu esmu projām rauts
Un dārzā iestādīts,
Ar cukurūdeni
Es esmu aplaistīts.

Ak, brāļi, atpakaļ
Jūs mani aiznesat,
Ar sniega ūdeni
Jūs mani aplaistat!

IV

Trimdinieka sievas dziesma

No kalnu sāniem notek sajaukts ūdens,
No upes krastiem ceļas asins smaka, —
Es savu mīlo laidu tālā ceļā,
Man nolaupīta viņa saldā smarža.

Es vaimanāju: „Nav man mana Asli!”
Mans Asli projām, mani aizmirsis.
Kopš sen nekā es nezinu par Asli,
Nevienas vēstules es nesaņemu.

Mans tēvs ir gans, mans brālis aitas kopj,
Mans mīlais aizgājis aiz viņiem kalniem,
Aiz viņiem kalniem aizgājis, aiz klintīm...
Ak, mana mīlā, ceļš man atved nāvi!

Vējš pacēlies un saviļņojis jūru;
Es kāpu sava nama jumtā lūkot:
Tur jūrā redzējās man mīlā vaigs;
Ak, tu par pelniem vērti manu dzīvi!

V

Dzied jauns vīrs, kas aiziet svešumā

Saldā mīlā, sveicu tevi raudot,
 Eju tāli prom no mūsu ciema!
 Gribu skūpstīt tevi, tavas acis,
 Lai es projām ejot mazāk ciestu.

Tur es neredzēšu tavu vaigu,
 Tavas dieva izveidotās krūtis, —
 Tu kā uzplaukusi roze veries,
 Es kā lakstīgala tevis raudu.

Nebūt' vīram man, kad mīlu citu,
 Kad es aizmirstu par tavu mīlu,
 Kad es ļauju izdzist savā sirdī,
 Ļauju izgaist tavas mīlas skūpstam!

Kaut es mandeles un medu ēstu,
 Man bez tevis dzīve būtu rūgta, —
 Dividesmit gadu vien es esmu,
 Bet jau tūkstots gadu sāpes jūtu.

Ko man palīdzētu ilgi dzīvot,
 Kad man būtu jādzīvo bez tevis, —
 Kopā jādzīvo mums, dvēselīt, kopā,
 Plašā pasaule lai ir mums gulta!

Kopā jādzīvo mums, mīlās acis,
 Kalni lai mums būtu mājas vieta!
 Mīlā dvēselīte, kopā, kopā.
 Un es mielošos no tavām acīm!

VI

Mājās palikušās sievas dziesma*)

Man teica vīrs: „Ir jāiet man!”
Es toreiz ticēt nespēju.
Kad viņš ardievu teica man,
Es apstulbusi paliku.

Kad viņš pār slieksni kāpa pār,
Man domas apstājās un prāts,
Es paspēju tik to vien teikt:
„Kurp ej? lai gludens ceļš tev klāts!”

Kad attapos, tad piebildu:
Lai rozes, mirtes tevīm zied,
Tām pilsētām, kur dzīvosi,
Lai nāve allaž garām iet!

Tais viesībās, kur dzīrosi,
Lai pilst tavs trauks, kas izdzerts sauss, —
Lai jūra, kur tev nāksies braukt,
Top vīns un kuģis vīna kauss!”

*) Šo un nākošo dziesmu ieskata par Nahabeda Kučuka sacerētām. R.

VII.

Kad kādu acumirkli sapņoju
Par manu trimdnieklikteni, — man jāraud.

Es projām aizplūstu kā tekošs ūdens,
No vienas zemes aizritu uz otru.

Dievs vien tos ceļus zin, kur iešu es,
Tās vietas zin, kur man būs jāpaliek.

Kurš zemi metīs man, kurš krustu cels
Uz mana kapa, lai man būtu miers?

Par dienu bulta es: kurp šauj, turp skrienu, —
Par nakti loks, kurš slābst, kad atlaiž stīgu.

VIII

Trimdinieka dziesma

Trimdiniekam, kas mīt svešā zemē,
Sirds ir slepkavota, dzīve beigta;
Nolūkojoties uz drudzi viņa sirdī
Pašām cietām klintīm jānodrebas.

Kurš grib smagiem lāstiem otru lādēt,
Tas teiks otram: „Tapt tev trimdiniekam!
Lai tev atveldzi dod kailās klintīs!
Lai tev jāguļ būtu baltās smiltīs!
Lai tev aizslāpētu visas miesas:
Kad kāds piemin tavu tēvu zemi!”

Mana sirds kā salauzīta krūze,
Lej, cik gribi ūdens, netop pilna.
Katrīs putnis atrod savu biedru, —
Es tik' mūžam esmu viens un viens.
Katrīs akmens apgulst savā vietā, —
Es tik' mūžam traucos tālāk, tālāk!”

Inno Ticinese

Tičinas valsts himnas fragments.

*

Pret verdzību dod naidu Helvetia,
Un mākslas mīlu dod mums Italija.

*

*

*

Un kas pret varmākām ir cīnījies,
Tam drošam patvērumam veļam rokas.

*

*

*

Nelga, kas gribētu ieslēgt mūs važās;
Mūs dzīvus par vergiem neviens nespēj ņemt.
Ij sievas, ij bērnus par varoņiem vērtīs
Tā brīvības mīla, kas svēta mums ir.
Ak svētā mīla, ak ciešanas, sodi!
Mūs tēvi par dzimteni cietuši gan.
Brīvi nu šveicieši būsim mēs arī,
Tēvu cienīgi gribam mēs mirt.

Saule meklēs

Kalns,
 Ko stāties man ceļa priekšā?
 Ezers,
 Ko gulies, kur man ir jāiet?
 Mākon's,
 Ko kāpi debesīs pirmais?
 Ejat nost!

Jākāpj man debesīs saulei sūdzēt,
 Nedzird ne taisnākie, nedzird ne labākie:
 — Pāri dara tautai sveši ļaudis!
 — Trin asus nažus, griezt dzīvas miesas,
 — Plēš pušu dārgu latviešu tautu!

Cik ilgi zeme pasaulē sildās,
 Cik ilgi ļaudis min sauli un zemi, —
 Tik ilgi latvji šai zemē dzīvo
 Vienā vietā pie baltās jūras,
 Šaizemē, savzemē piectūkstošgadus.

Rītos lec saule — zin modināt latvjus,
 Vakaros mēness — zin guldīt latvjus
 Šaizemē, savzemē piectūkstošgadus.
 — Uzlēks nu saule, neradīs latvjus —
 Apstāsies iet!
 Uzlēks nu mēness, neradīs latvjus —
 Apstāsies tecēt!
 Apstāsies tecēt, meklēs un meklēs.

Meklējot uzvandīs visu pasaul's virsu,
 Salauzīs debesis, samīdīs zemi,
 Izsvaidīs zvaigznes pa visu klaju.
 Atradīs, saliedēs, sadziedēs, dzīvinās —
 Izvadīs ļaudis Latviju jaunotu:
 Sudraba plīvuros, rožainos ielokos,
 Jaunu zvaigzni!

Zeme un valsts

Zeme, zeme — kas tā zeme?
Ko tā tava dziesma prasa?
Zeme tā ir valsts.

Paša zemi, paša valsti,
Laimi, paša darinātu,
Paša valstī kungs.

Tur izauga latvju spēki,
Zemes virsū neredzēti:
Zemes virsu post.

Ilgu vējš, cīņas laiva

Ilgu vējš, cīņas laiva —
Sāpju jūra pārbraucama.
Aiz tās lielās sāpju jūras
Staigā ļaudis dziedādami.
Staigā ļaudis dziedādami
Brīvajā Latvijā.

Sveicins latgališim

Jyus, muni dorgi brōļi, latgališi,
Mes otkon sasasnādzam rūku rūkōs,
Kas škerti myužam dvesem mūku mūkōs,
Nu, škēršļus laužūt, plyustam kūpā teiši.

Lai jaunō straume — tei, kas kūpā voda!
Lai aiznest naida sōrņus viņai veicas!
Lai jaukō meila jaunu dzeivī roda!

Tai pōrnōkut nu svešnicibas toļi,
Mēs svinibōs un dorbūs byusim brōļi.

Jaunatnei

V. Eples-Palubejkas.

No baltkrievu valodas.

Augšā, brālīt! Lai mums sokas
Mācīties un gudriem kļūt!
Nesēdi tā klēpī rokas —
Cīņā vien var laimi gūt!

*

Zinātnes mums vaj'ga smelties,
Lai var kalpot tēvijai,
Pretī tumsai, bēdām celties,
Ziedot sevi brīvībai!

*

Tālās zemēs viesi būsim,
Zinātņi tur meklēsim,
Un kad gudrību tur gūsim,
Dzimtenei to nesīsim.

*) Raiņa paskaidrojums: V. Eple-Palubejka mirusi 27. februārī 1926. g.; šis dzejolis klajā laists tikai pēc viņas nāves. Dzejniece ir, ja visai nemaldos, pēc tautības latviete, bet rakstījusi labāk baltkrieviski. Vai ir kādi viņas raksti arī latviešu valodā, man nav zināms.

Pamatakmens skolotāju celtnē

Celies, akmens! gulsties, akmens, vietā!
Slejies stipri zemesmātes saknēs!
Simtus mūžus tev būs jāiztura,
Platos plecos nesot stipru pili!

*

Vai tu zini, akmens, savu lomu?
Nav šī pils kā simti citu namu,
Nekalpos ne lepnībai, ne varai, —
Gaismai būs šī pils un gaismas audzēm.

*

Pilij vārds būs: skolotāju māja;
Pilij darbs būs: skolotājus kopot;
Pilij mērķis: audzēt lielu audzi,
Latvju tautu vērst par saules tautu.

*

Kad pēc mūžiem sadrups tava cietme,
Tad tu, akmens, runā mūsu vietā:
Vēstī mūsu ciešanas un cīņas,
Kā mēs ceļu cirtām jaunām audzēm.

*

Jaunās audzes, jaunā saules tauta, —
Lai par mums tu laimīgāka esi!
Lai tik mūsu būtu visas bēdas,
Un lai tavi būtu tikai prieki!

Sveiciens dziedātājiem un VI. dziesmu svētkiem

I

Seši tūkstoš' dziedātāji,
Vedat tautu jaunu ceļu,
Esat kultūr-pašķirēji. —

Dziesma tik mūs iedziedās
Viscilvēces lielgaitās.

Rupja vara valdītāja,
Tā nav tautas vadītāja.

II

Sveiki, dzidrie dziesmusvētki,
 Visu dziesmu kopotāji;
 Visas tautas vienotāji,
 Visa cēlā iedvesēji.

Tautas dziesma, tautas daile —
 Tautas dvēs'les izteicēja;
 Darbi dara garā stipru,
 Dziesma dara dvēs'li cēlu.

Vēl ir cēla, vēl ir dzidra
 Tautas daile, tautas mīla;
 Vēl ir sveika tautas dvēs'le, —
 Tautas dvēs'le, piesargies!

Rupja vara, rupja bauda
 Tautas dzīvi kārdināja,
 Savilkušās cēlus svārkus
 Slēpa savas zemes kāres.

Rupja vara valdītāja,
 Tā nav tautas vadītāja, —
 Cēla daile, dzidra dziesma,
 Tā lai dvēs'les iedvesēja!

Dziesmu svētki, kultūrsvētki,
 Vedat tautu jaunu ceļu,
 Seši tūkstoš' dziedātāju,
 Esat kultūrpašķirēji!

Atnāks brāļi lietuvieši,
 Atnāks biedri, atnāks draugi,
 Klausīsies mūsu dziesmas,
 Dziedās līdzī saskaņā.

Latvju dziesmai liela vara,
Latvju nauda maza svara, —
Dziesma tik mūs iedziedās
Viscilvēces lielgaitās.

Vanemuines dziesma

(Veltījums Igaunijas 9. vispārējiem dziesmu svētkiem.)

1.

Mētrainupes augstā krastā
Svēta birze Tāraskalnā
— Tāras, ēstu lielā dieva. —

Senis laikis min to kalnu
Ēstu Kalevdēlu teika,
Stāstot viņu ceļojumus.

Kalevdēli skatījuši
Jau no tāles Tāras birzi
Grezni stāvam kalna galā.

Zeltin-zaļa lapu spozme
Sedza kalnu, kalna lejā
Zili plūda Mētrainupe.

Bagātības pilnas druvas
Pavadīja Mētrainupi
Aizplūstam uz Peipus jūru.

2.

Tāras kalna skaistā birzē
Katru vasaru uz svētkiem
Visa tauta kopā lasās.

Ļaudis nāk no malu malām,
Nāk no tāļiem zemes galiem,
Nāk no vakariem un rītiem.

Nāk pa ceļiem, nāk pa upēm,
Kuģiem brauc no Peipus krastiem,
Šūpojas pa Mētrain-vīļņiem.

Visi nāk, lai noklausītos
Dziedātāju daiļās dziesmās,
Dziedāt paši piedalītos.

3.

Senāk, pirms vēl ļaudis nāca
Svinēt savus tautas svētkus,
Bij reiz citi lieli svētki.

Bij daudz lielāki tie svētki: —
Visa dzīva radībīņa
Bij še kopā aicināta.

Vanemuine, dziesmu dievis,
Saucu kustoņus un zvērus,
Saucu zivis, sauca putnus.

Toreiz zvēri bij vēl mēmi:
Nekauc vilki, nerēc lāči,
Neviens putns nedziedāja.

Ij ne birze nežūžoja,
Ij ne upe nečaloja,
Ij ne vēji nešalkoja.

Ne kāds priekā liksmi smēja,
Ne kāds bēdās žēli gaudās,
Katrīs klusu mokas cieta.

Vanemuine iežēlojās
Pasaul's bērnu mēmo moku,
Valodu tiem dāvināja:

Lai tie remdētu viens otru,
Lai tie tiktu gudri, labi,
Pasauli lai cēlu celtu.

4.

Tāras kalnā skaistā birzē
Nolaidās tad Vanemuine,
Šalcot savā straujā gaitā.

Deva dižais Vanemuine
Visai dzīvai radībiņai,
Katram savu pilnu tiesu:

Cik kuŗš uztvers veča dziesmu,
Cik kuŗš spēj to atcerēties,
Tik tās valodas tam lika:

Upe uztver svārku šalku,
Birze čaukstoņu un čalu,
Vecim zemei pieskaŗoties.

Diktos trokšņus iemīl vētra,
Čaukstēšanu, gurstēšanu,
Atceŗas, kam prieks to dzirdēt.

Cīrulim un lakstīgalai
Daiļās dziesmas iepatika,
Tie tās mūžam nebeidz dziedāt.

Zivīm tad gan neizdevās:
Galvas izbāza līdz acīm,
Ausis palika zem ūdens, —

Redz, ka vecis plāta muti,
Pašas viņas pakal dara,
Bet uz mūžu paliek mēmas.

Cīlvēks vien tik iepazīna
Visas skaņas, visas dziesmas
Vanemuines izdziedātas.

Tā vēl šodien dziesminieki
Dziļi dvēs'li aizkustina,
Augsti ceļ mūs zilos gaisos.

5.

Apdziedāja Vanemuine
Debess tāli, zemes daili,
Plašu pasauli un sauli.

Dziedāja ij zemes bērnu
Baltās dienas, mīlu, laimi, —
Dziedāja ij cilvēkbēdas.

Sēra tika viņa dziesma,
Pats viņš gauži aizraudājās,
As'ras lija viņa svārkos.

As'ras svārkus izmērcēja,
Slapa septiņkārtu kreklis,
Neiztura Vanemuine.

Pacēlās viņš vēja spārnos,
Aizlaidās uz debess mājām,
Atstādams mums skaņu mīnu.

6.

Skaņu mīņa ēstu tautai,
Tautas dēliem, tautas meitām
Paliek sirdī noglabāta.

Nu tie saprot birzes šalku,
Upes čalu, putnu dziesmas,
Visas lej tiem sirdī drosmi.

Liekas vēl: pats Vanemuine
Staigātu starp dziedātājiem,
Dziesmu liesmas kurinādams.

Vasarsvētki, ziedu svētki,
Dziesmu laiki, līksmu laiki —
Visi lauki gaviļēja:

Tauta atkal kopā lasās,
Nāk no tāliem zemes galiem,
Nāk no vakariem un rītiem.

Viņu starpā Vanemuine,
Dziesmu liesmas kurinādams
Staigā neredzamu gaitu.

Tūkstošiem tur dziedātāju
Aizkustinās tautas sirdis,
Tāli skanot tautas dziesmām. —

Dziesma dziesmu sveicināja
Pāri robežām un tālēm
Ēstu tautas dziedātājus.

Vienības gars

Es esmu nagla — aša durt,
Ar vienu sitienu dzīt sevi iekšā,
Ar pēkšņu spēku grābt ciet' un turēt,
Ka stāv vienu mūžu.

Es esmu skrūve — lēna urbt,
Neatlaidīgi vilkt sev klāt,
Atšķiļu daļas saturēt kopā,
Ka stāv vienu mūžu.

Es esmu āmurs — varens sist:
Sastāvat kopā, kas kopā jūs likti —
Kaltais akmens un koks un dzelzs,
Pamats un būve un saišķu rokas!
Klausat: jums jātop par kopuēku,
Kas stāv simts mūžu!

Saule dienvidos

Saule

Un zili, mēļi spēka stari list,
Iz kliestiem debešiem pēc pārkoņgaisa,
Un brīvi elpo krūtis skaidrā dzidrē.

* *
 *

Pār pļavām laistās zelta jautrība,
Un sārti rīta stari zemi krāso,
Ne uzvaras ar asiņainām kaujām.

* *
 *

Tur jauna laime smejas saulgozī.

*

*

*

Kā cīrul's dziesmas
No augšas bārsta,
Kā debesu durvis
Saulīte vārsta,

Nemanot — manot
Jau asaras žūst,
Pa pļavām sanot
Sāk dzīvība plūst.

*

*

*

Lepni, kā sarkana gaiļa spalva,
Likais, augošais mēnestiņš
Cepurei aizsprausts, atmesta galva,
Izgāztas krūtis, — tā atnācis viņš.

Austra tam uzsprausta zobena galā
Acis laiskajiem snaudējiem žib,
Sietiņš zobenam spīguļo spalā,
Līdzī lielajiem izmirdzēt grib.

*

*

*

Gar zemi zemu vilkās vējš
Un zaļo zāli viļņos vēla,
No ceļa sausās smiltis cēla
Un gaisā grieza vizuļos.

*

*

*

Lēni lapas virinādot,
Bērzi šūpo savus zarus,
Rāmi kaisa raibā rakstā
Vakarsaule sārtus starus.

*

*

*

Gul jūra, līdzī lielai līdakai,
Ar tumšu muguru un zaļiem sāniem
Un baltās spuras nemierīgi sit
Kā izmesta uz krasta sausām smiltīm.
„Ko? ieķēru nu tevi savās kāpās?
Un Sāmu salu priekšā aizmetu,
Vēl tālāk zviedru melnos klintsragus.
Nu grauzies vien tik cauri — ja tu spēj.”
I ziemeļjūra arī otrā pusē,
Lai kauc aiz dusmām, ledus kalnus veļot —
Tu, jūra-līdaciņ, man neizbēgsi.

*

*

*

Garas augu dienas jau kā kauko jūra,
Veļ draudot bangu drausmas vienā balstā,
Pār vilni grūžot vilni, ka tie spriežas
Un lūst, un sašķeļas, un putās šķīst,
Bet pāri, cauri, gaŗām jauni spraucas,
Ar varu kāpj un kāpj pret kāpu vaļņiem.

* *

*

No debesīm sniegi nāk;
No zemes pretī virpuļi griež.
Mākoņiem sniegi kratās un svaidās.
Pa ielām slauka negaisi slotām,
No jumtiem saplēsti plīvuri staipās.
Kupenas kūp kā nelaika pirts,
Pārslas kā pelavas aizrautas garām top.
Putni velti cīnās un nosviesti krīt.
Asas baltas, aukstas adatas duļ.
Kas iet, tas dreb.

Debess ar zemi jaucas, un atnāk nakts.

*

*

*

Jau pārgājis gaismas
Baigais svīdums,
Uz zaļām lapām
Guļ zelta spīdums.

Tev nolija skumjas,
Kā rasas no lapiņām līst —
Tik retas asaras vēl
No skropstiem rīst.

*

*

*

Kad atnāk nakts,
Tūkstots dzirkstelēs debess atspīd,
Un lēnu gaismu mēnesis laista
Pār tumšo zemi.

Bet pretī debesīm tumšajā zemē
Cilvēki aizdedz savas svecēs,
Un tūkstots dzirkstelēs pilsēta atspīd.

*

*

*

Mākoņsvārku skaras
Norautas kaŗas pie akmens ragiem:
Drūzmā noplīsa gaŗās vīles,
Kad mākoņi traucās pār kalniem nakti,
Lietu atstiepjot pilniem klēpjiem.
Tagad tie, piekusuši no darba, dus;
Visa debess grīda kā noklāta,
Kā tirdzniekiem uz naktsguļu ceļā:
Mākon's pie mākoņa līdz pat apvārsnim,
Lielie locekļi cits citam pāri.

*

*

*

Stāv durvis vaļā.
No viņas istabas,
Iz savas pakrēslas
Es skatos zaļā
Caur logu mirdzošā
Silt-saules pagalmā.

Pie tumšā laura
Tur gaišas olīvas,
Tur sudrabnarcisas
Uz zaļā maura,
Caur logu mirdzošā
Silt-saules pagalmā.

Saule dienvidos

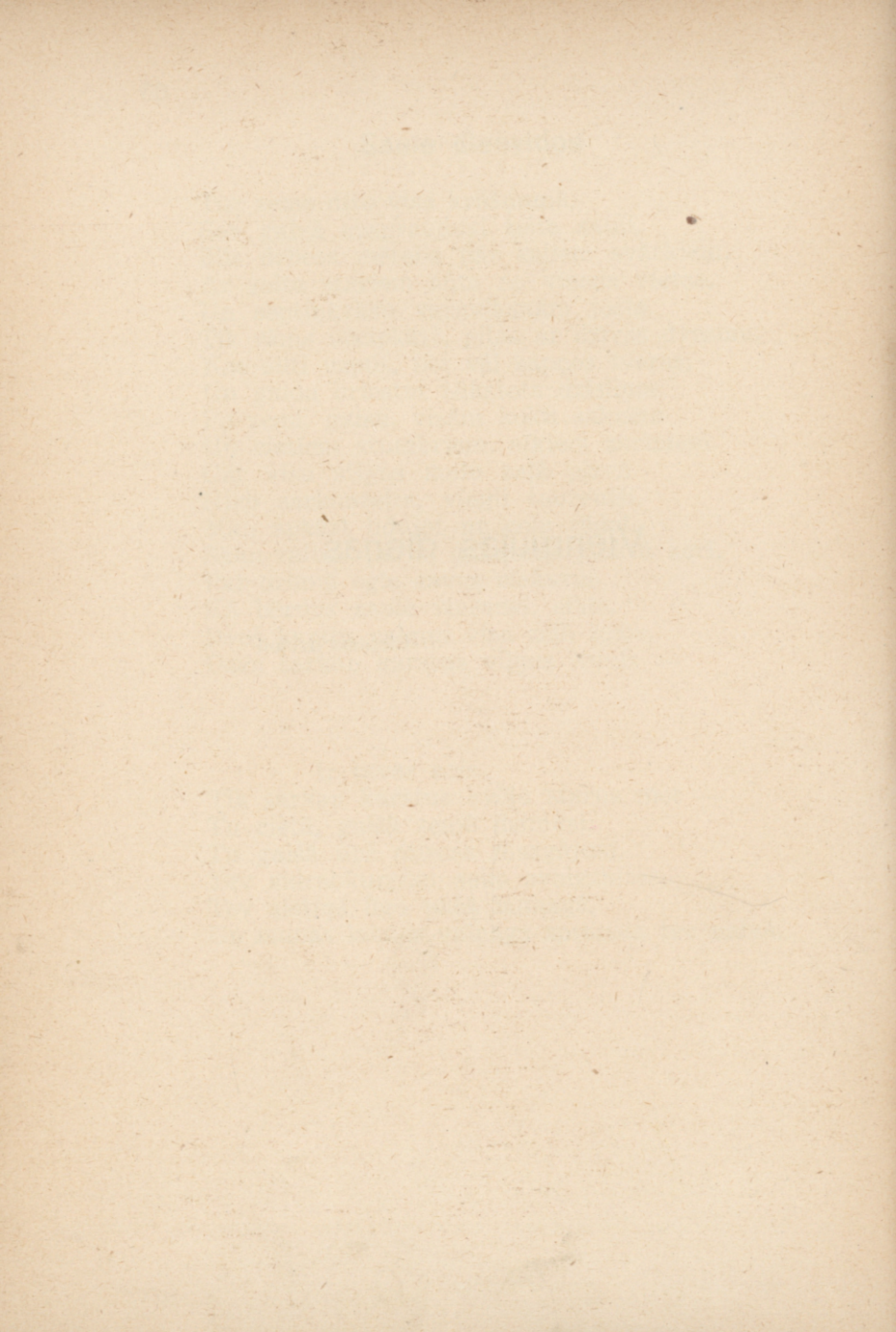
Tur zeme dižo visā krāšņumā,
 Sev galvā uzspraudusi zelta sauli,
 Zils debess mētelis pār zaļiem svārkiem,
 Ar zelta stariem šūts no vienas vietas,
 Un septiņkrāsu vaļavīksnām josts.
 Tik rāms visapkārt, pilns ar dzīves dvesmu,
 Kas silti uzpūš, bet vēl sapņos tveras,
 Un gaida briestot tūkstots dzīslīņas
 Pa zemi, gaisu, visām koku saknēm
 Un cietiem stumbriem, sīkiem zariņiem.
 Gar visu stigas malu zaļā pļavā
 Nīrb sarkanzelta, viegli taurenīši,
 Man apkārt lidojot un ceļu rādot.
 Skan raibas putnu dziesmas jauktā korī,
 Pat drūmā egle savus ciekurus
 Kā bērnus saulē iznesusi, silda.
 Dveš karstu valgmi visa zaļā zeme,
 Dzen sarkan karstus vilņus asinīs —

*

Ir tavas acis
 Tik sarkan karstus kvēļu starus met —
 Tu cietā, gaišā zemē dzimusi,
 Tu gaišā upē miesas mazgājusi,
 Tev sidrabkorpēm seko zvaigznītes,
 Tev sietiņš ligo pašā launagā,
 Un manas laimes vaiņags sprauts tev galvā.

Vienmuļas dienas

Cietuma dzejoļi

Vienmuļas dienas

Pirmā diena

Šodien saulīte rotā un līgo.
Dzelzu treliņiem cauri zvīgo
Zila un zaļa un sarkani balta.
Šodien nāks mīļā, staroša, stalta,
Šodien tā mani apkāmpst steigsies,
Šausmas un sāpes uz reizi beigsies.

Otrā diena

Ir šodien viņa nenāca!
Vai rītu tāpat vēl jāgaida?
Spiež saule... lietus mākoņi irst...
Un puķes dārzā slēpdamās mirst —

Trešā diena

Tai laika daudz, kam steigties tā!
Daudz ūdens aiztek mūžībā;
Un it kā ūdens jūk un klīst,
Mans mūžs pa drupai tam līdzī šķīst.

Ceturtdā diena

Tikai sērās, ilgās klaidīt, —
 Manu saules mīlulīti —
 Gaidīt, cerēt — cerēt, gaidīt...
 Visi spēki izgaidīti!

Piektā diena

Ilgās

Vai mīļā nāks? Sirds pareģo.
 Es nespēju vairs aptvert to:
 Es noguris, lai ticētu,
 Kā sāpes var vienot ar cerību.

Sestā diena

Tik guris es šodien, ka man šķiet:
 Šī diena pēdējā būtu;
 Kas bijis, liegā sapnī riet,
 Pat sāpes vairs nesajūtu.

Septītā diena

Uz vietas beigt, ko mānies vien;
 Tev beigām laika katru dien.
 Lai arī cik tev grūti klātos,
 Vai liksi laikam, lai tas stātos?

Astotā diena

Tik gausi pulsa ritums kust,
Kā liptin pie vietas līp domas;
Un dzīvība guļ — tik' vārdi stomas,
Un beidzot pat vārdi sāk zust.

Devītā diena

Iet dienas tukšas vilkdamās,
Drīz austra, drīz dziesna tās krāso ...
Bez spēka tās, bez jēgas tās,
Kā asins iz brūces tās lāso ...

Es domīgi skatos, un paliek man žēl:
Ko sākt ar šo dienu risu?
Vēl zudušās sāpes, viegls lūzums kvēl ...
Laiks kopā savilkt nu visu.

Desmitā diena

Viens mierinājums vēl man kļūst:
Drīz klusēs pēdējā vaida.
Gars truls jau lūst un miesa žūst
No spaida, mūžīgā spaida.

Vienpadsmitā diena

Es negribu nākotni, kas būs rīt,
Saulmirdzošās gleznās tēlot, —
Kā saulē uz zemes var kvēlot,
Kas ledū un šausmās mīt!

Divpadsmitā diena

Nu atpakaļ dzīve mainās,
Uz priekšu mūžs man lieks:
Just zelta pagātnes ainas,
Tas vien mans pēdēj's prieks.

Trīspadsmitā diena

Un neprāts beidzot prāts vēl kļūst,
Bez jēgas slēdzas dzīves loks:
Tukšs, muļķīgs nejaušības joks,
Un dvēs'ļu zvaigznājs kopā grūst.

Četrpadsmitā diena

Kā miglā man ritējis dzīves takts
Ar sāpēm, šaubām un domu grausmām, —
Es cerēju glābties no visām tām šausmām,
Nu tukša un drūma nāk pēdējā nakts.

Piecpadsmitā diena**Rīts pie cietuma loga**

Tur viņpus klājas zaļais lauks,
Tur tāle atver debess brīvi — —
Rīts, tu esi tik brīnumjauks:
Dzert malkiem dzīvi, dzīvi!

Sešpadsmitā diena

Nu vīstot, rīstot trūdus klūsi —
Ar to viss gudrojums ir teikts;
Ko cerot, apstrīdot vēl gūsi?
Lien zemē vien! Kas beigts, tas beigts!

Viens matiņš

Mīlā, zaļzeltainā saulainā!
Viens matiņš no tevis man palika,
Viņš pagājušo laimi pauž,
Un savu vītņi pie krūtīm man glauž.
Ardievu, ardievu tu, zelta vija.
Reiz bija!

Tik dvesma

Uz manām drēbēm dvesma mīt,
Kur dusēja tava galva,
Un vai tu zini, mīlulīt,
Cik brīnišķa tā man balva?

Tā rīst un līst bezgalīgi,
Tik smalki, smaršīgi plūstot
Caur manu nabaga ķermeni,
Līdz pašai dvēselei kļūstot.

Prieca laimīga

Man dziļi dvēselē dzejas,
Kā dzesna rasoša,
Tur klusi skan un smejas,
Dzied prieca laimīga.

Un ja es ar' neredzu tevis
Ne mūžu mūžam vairs,
Šis prieks man spēku devis —
Liegskanās nogrimst dairs.

Tavs vaigs

Es sēdu nakti vēl vēli —
Zaļzaigoši zvaigznītes spīd...
Bāli tavs vaigs un cēli
Ar zvaigznītēm līdzī slīd — —

Sena piemiņa

Liegu smaršu lēni staro
Tevis dotais mutes auts;
Tava dzīvā dvesma garo,
Tavas dvēšles jūtos skauts.

Jūras mila

Es dzirdu jūras raudas
No senās senātnes,
Es klausos kā bez jaudas,
Vējš tuvāk un tuvāk tās nes.

Tās skan arvienu plašāk,
Dzird toni jau skaidrāku,
Tās ašāk steidz un ašāk
Es balsi jau izšķir:

Tās ir tās gaviļu grausmas,
Tas lielais skanošais prieks —
Mans mīlulīt's sāpēs un drausmās,
Baltmirdzošs kā putu sniegs.

Mana māmiņa

I.

Mana māmiņ', sirdsmīlā māmiņa,
Tu svētā mana sirdslīgava.
Tu māte, un bērns, un mīlākā — viss,
Ak, cik mēs ikviens bijām vientulis!

Mums dzīvē par garīgu vadoni
Nav mīlā māmiņa bijusi,
Kas mierīgā ceļā mūs vedusi blaku,
Mēs maldījāmies pa stāvu taku.

Mēs klidām šurp, mēs klidām turp,
Mums zvaigznes nebij, ne mērķa, ne kurp,
Bez spēka mēs, un spārni mums laužti,
Mēs tikām dzīves putekļos rausti.

Kā pa tumsu taustījās rokas mums,
Bet sirdis tad iededza gadījums,
Un mīla mūs augstāk un augstāk cēla —
Mums nejauši jauna dzīvība zēla.

Tad tiki tu man mīlmāmiņa,
Tu, mana gaviļu līgava,
Mans bērns, mana mīlā, divi vientuliši
Mēs esam kā līksmi zeltkukainīši.

II

Nekad neesmu māti es pazinis,
Tad tu mani sauci: mīļpuisītis;
Tu nebeidzi mani mīlināt,
Es ciešāk un ciešāk tev gļaudos klāt.

Nu nāc un mani gļaudīt steidz,
Man ātri viss ir jānobeidz;
Nāc gļaudi mani, tev roka trīc,
Varbūt man neausīs vairs rīts —
Tu ciešāk un ciešāk man gļaudies klāt,
Tev jābeidz būs mani mīlināt.

Bez gala

Bez dibena, putoša, šalcoša jūra,
Mans mīlulīt', tava sirds;
Un dusošais zelts no viņas pūra
Kāpj augšup un apkārt tev mirdz.

Un vairāk, vienmēr vairāk vēl
Tur mirdz, un kāpj, un kvēl;
Tik bagāts es, tik apbalvots,
Jaunas spozmes caurstarots.

Tālš viesis

Es tevi, mīlā, redzu,
Kā saģibi dīvānā;
Es nāku, lai tevi sedzu,
Tu brīnies pusnomodā.

Es mierinu tevi un glāstu,
Tavu galviņu satveru;
Daudz laimīgu sapņu tev stāstu
Par mīlu starošu.

Nesakāmās sāpēs tu sirgsti
Un ilgās un žēlabās;
Es nāku, lai atkal tu dzirksti
Baltliesmās kvēlošās.

Mīlactiņas tumstošās skaņu,
Lai atkal tās atspulgo,
Es veselu tevi daru,
Tevī cilvēku nākamo.

Pār tevi leju veldzi;
Jel dusi pusnomodā!
Tev nomods nes sāpju smeldzi,
Es bālā tālumā.

Cik domu gājiens lēni plūst

Cik domu gājiens lēni plūst,
Tik skumji man, tik baigi kļūst!
Ap tevi viņas drūpot birst,
Mans es tam līdzī krīt un īrst.

Mana dvēsele laidās lielu darbu veikt:
Tevi dziedināt, mīlā; — ja nenokļūšu —
Ar miesu es gribu tad sakaru beigt —
Es mūžam pie tevis tad būšu.

Debessrokas

Cik gurdi mākoņi lokās
Gar debess apjomu,
Es velti izstiepu rokas,
Lai mīlo satvertu.

Bez gala debesu dūzmā
Aiz telpām telpas vēl māj,
Rit zvaigznes ritošā drūzmā,
Mans mākonis piekūsis stāj.

Manu mīlo dodat atpakaļ man!

Manu mīlo dodat atpakaļ man!

Raujošās rokās

Gribu to spiest...

Beigtas nu mokas —

Tik klusu ciest —

Liellaimē ne vārdiņš lai neatskan —

Ak, dodat manu mīlo, manu mīlo atpakaļ man!

Trisošais nervs

I

Es mīlās vēstules lasu —
Tik silta sirds man kļūst;
Es jūtu acīs kā rasu,
Kas asarās pāri plūst.

II

Un atkal un atkal es lasu tās,
Bez mēra asaras izlejas —
Bet mirdzot ar spožu visspēcību
Mani mīla cēla uz gaišumu.

Mēs nevaram būt pa vienam,
Par vienpati kļuvuši mēs;
Brāz vētra pret nama sienām,
Tās tēraudā pastāvēs.

Tavs jūtu plūdums apburošs,
No tevis spēks nāk dzīvinošs:
No smagās vientulības, varbūt,
Caur tevi es spēšu vesels kļūt.

Nefilozofiskas domas par pasaules sistēmām

I

Mana mīlā stāv manās rokās ciet' —
Ar acu smaidiem tā prot man smiet;

Viņa stāv nevis dzejiskā piemērā,
Bet visā daiļajā augumā —

Un kājiņu tiklīdz pie zemes tā liek, —
Manās rokās atkal visa pasaule tiek.

II

Nāc, mīlā, celt pasaules nebīsties!
Tu taču tik labprāt lidinies,
Nāc, mīlā, kam raudot galvu vērs,
Mana roka tavu augumu viegli svērs.
Ko skumsti, dārgā, kā gan tev žēl?
Mēs spēsim pasaules uzcelt vēl.

*

*

*

Tu saņemsi rīt manu vēstuli
Un manas rūpes un mokas,
Tu dziļi gultiņā saļimsi,
Un velti žņaudzīsi rokas.

Pilna dzīve

Nekad es nebūtu nesis sāpju nastu tik grūtu,
Nekad tik daudz saulainu svētlaiimes jūtu,
Nekad tik karsti centies ar sevi, —
Tu, mīlā, man visu dzīvību devi!

Tikai divas dienas

„Tik' divas dienas prom biju, nekas,
Bij iemesls niecīgs vien gluži,
Tik' divas dienas, ne nedēļas —
Ko mēs tādi noskumuši?

Ko, mīlais, tev tāds izmisis skats?
Tik' divas dienas, es saku.“ —
Vai dienas, nedēļas nezinu pats,
Teic taisni, mīlā, ne blaku.

Nē, mīlā, tu baidies no taisnības,
Lai nenāktu tev uz pēdām:
Tu biji slima divas mūžības,
Mums gals bij tuvu aiz bēdām.

Tava mila

Cik daudz man zeltmīļu vārdiņu,
Man liekas visi par bālu
Pret tavu dvēseles lielumu,
Tik asaras līst ar vālu.

Nē jaust, ne saprast to varu es,
Te jūtas un prāts stāv klusu.
Lai lielā straume mani nes
Uz aizmūža svētlaimes dusu.

Manas dzejas

Lai vārdus kā likdams es liktu:
Ne skaņas, ne spožuma.
Ak kaut jel daiļums tiktu
Manā mazajā dzejiņā.

Kaut jel prieku iedot prastu,
Es savai sirdsmīlītei!
Kaut atkal tā smieklus rastu
Līdz dziļākai dvēselei.

Tumšsarkanā liesmu svelmē
Ikviens no mums vientuļi skauts:
Reiz kopā baltmirdzošā dzelmē
Mūs aiznesa prieka strauts.

Uz beigām iet

„Tās tagad ira beigas,
No šenes uz leju iet;
Vairs nelīdz dzīves steigas,
Tavs jaunais vairs nevar dziet.“

Bet spēka vara zaļā
Man zelta stāros spīst;
Tā mūžīgās mīklas valā,
Un žņaugu saites šķīst.

Tā cīņu smeldzošas sāpes
Daudz gadu tvīcēja,
Tā tagad grib dzesēt slāpes,
Lai sniegtos pēc pilnīga.

Satira

*

*

*

Un ienaidnieka šķēpiem pretī mest
Jūs gribat muguras, ne savas krūtis?
Vai cirtiens mugurā jums mazāk sāp
Par goda kaujas brūci, gļēvie vergi!
Vai tā jūs pieradāt pie sitieniem,
Ka tie tik biezo ādu kutina?

*

*

*

Nupat no olas izšķīlušies cāļi,
Vēl daži čaulas nes uz muguras:
„No visām laiku parādībām, brāļi,
„Mēs paši jaunākie,“ čiepst balstiņas,
Mēs paši modernākie mūsu sētā,
Un mūsu čiepstējums ir pēdēj's vārds
Tai dziedāšanā; akmeņiem lai mētā
To, kas tam netic, lai deg uguns zārds.“
Tie cilāt spārniņus un tekāt bauda,
Jo visā sētā runča nebija
Neviena, — tikai kokā snauda
Meln vanags, noguris no saulgoža.

*

*

*

Tik daudz to vara gabalu, ka pilis celt.
Nu, metat naudu, zobenus ko kalt.
Tev, liekas, nauda šķirbā pelējusi.
Tam nauda čīkst, no maka ārā velkot.
Bet tev pie pirkstiem, liekas, nauda līp.
Tas dotu gan, tik maku nespēj atvērt.
Un citiem nauda dobē aizsalusi.

Kaltušāis osis

Austrumnieku pasaka.

Saimniekam bij laukā kaltis osis
Kaimiņš viņu pāmāca: „Nav labi: —
Kaltis osis svētību tev nenes.”

Saimnieks klausā, iet un nocērt osi
Un vēl pateicas par pamācību.

Otru dienu kaimiņš atkal atnāk,
Lai tas osi malkā dodot viņam.

Nu tik saimnieks apķer, kas par lietu:
„Kaltis osis svētību man nenes,
Bet gan kaimiņam tas tādu atnes!
Tādēļ laipnā kaimiņ-pamācība, —
Katra mācība jau maksā naudu!”

*

*

*

Es to vienmēr teicu:
Ak cik tas ir labi,
Ka visgudrie suņi
Muļķāki par ļaudīm.

Pieklīda man sunīt's
Itin smalkas sugas —
Mīļi biedri esam
Nu jau ilgu laiku.

Viņš man pasniedz ķetu,
Klūp man pat ap kaklu,
Jā — kad maizi dodu,
Nobučo pat roku.

Būt' šis šunel's cilvēks,
Kaut ar' būdams muļķis,
Viņš man rokā kostu,
Netiktos ar mani.

Viņam kauns būt' manis,
Manas zemas kārtas,
Manas mazturības,
Manas zemniekvaidas.

1889.

Cilvēka mūža gaņums

Baltkrievu teika.

Jauns ar vecu saķildojās:
 „Kāds ir cilvēkmūža gaņums?”
 Vecis saka: Dievs tā licis,
 Cilvēkam ir jānodzīvo
 Pilni seši desmit gadu.

Jaunais saka: nē, būs dzīvot —
 Cilvēkam divdesmit gadus,
 Zirgam četrdesmit gadus,
 Mērķaķim ar' dividesmit.

Bet nu cilvēks iedomājās,
 Ka par maz tam lemts ir gadu;
 Skauž, ka kustoņiem ir vairāk;
 Iet pie kustoņiem nu cilvēks —
 Aizņemties no viņiem gadus.

Aizņemas no zirga pirmā
 Visus dividesmit gadus,
 Tad no suņa desmit gadus,
 Ij no mērķaķa vēl desmit —
 Kustoņi jau labsirdīgi.

Kopā nu sešdesmit gadu —
 Sāk nu dzīvot gaņo mūžu:
 Kamēr dzīvo pašā gadus —
 Dividesmit — viss iet labi;
 Bet tad pienāk zirga gadi.

Zirga darbs nu jāuzņemas:
 Bērni nāk — tie jāapgādā.
 Pēc viņš dzīvo suņa gadus:
 Strādā maz un tik ar muti —
 Bērnus strādina un māca.

Beigās nāk vēl mērkaķ-gadi —
Bērni lieli, paši strādā,
Neklausa vairs tēva vārdus,
Tēvs nu pats tiem pakal dara,
Pats nu mērkaķim top līdzīgs.

Kāds tad cilvēkmūža garums?
Vai tie zirga, suņa gadi,
Mērkaķgadi skaitās līdzī?
Vecis saka: „Tā gan nava,
„Tomēr ira kaut kas līdzīgs.“

Grūti, grūti darbināja
Viņus latvju nešpetņi,
Ir pat paēst nepaļāva
Vācu vergu vārguļiem.

Kā nu saki, lasītāji,
Vai nav tiesa vāciešiem?
Bezkaunīga latvju tauta,
Otras nav vairs pasaulē!

Vāci tagad naski stāsta
— Jūs to lasiet avīzēs: —
Latvji negodīga tauta,
Pateicības nezinot.

Nepieminot vairs, ka kungi
Vergu saites salauza,
Deva brīvību bez gala,
Tiesības, ka sargies tik.

Skolas deva, gaismu nesa,
Tā ka acis žibēt žib.
Deva, deva, devām deva,
Pateicības nerada.

Latvji viņus negodina,
Latvji viņus nebaŗo,
Viņi nomocījās velti,
Tik aiz mīlestības vien.

Kas gan kurpes āva kungiem,
Viņiem vīles nobučoja?
Kas gan visu, visu deva
Saviem kungiem, valdniekiem!

1882.

Baltiešiem

Ilgi jūs gulējāt, kungi, vai gadu simtens jau ga-
rām,
Domājāt: līdzī ar jums latvieši arī vēl gul.

Maldāties, — latvieši modās, kad brīvā tos laida,
pie miera;
Brīvā tie negāja snaust, īsti tad sākās tiem darbs.

Vērīgi skatījās tie, kas notiek viņpusē žogam,
Pasteidzās Eiropai līdz, dzimteni izkopt un post.

Zemi ar, namus tie ceļ, brauc jūrā; tirgo, krāj
mantu
šlipes un frakas sāk nest, glezno un dzejo un dej.

Jūs tikmēr snaudāt un atgremu gremojāt klusu,
Sešsimti gadu bij grābts, sarausts un sanests un
ēsts.

Reizēm tik trūkāties augšā, kad atrauts jums tika
kāds kumoss;
Zobus tik spējāt tad griezt, kabatā dūres tik kniebt.

Būtu jums bijis cik prāta, jūs varējāt redzēt, ka
sētā
Izauga zaļoksnis zēns, darbā labs palīgs un balsts.

Jā, bet jūs mācējāt vien tikai apspiest un turēt to
tumsā,
Nu ir par vēlu i tas, pats jau viņš logus sev veļ;

Pats viņš grib sēsties pie galda un paēst un domāt
par sevi,
Līdzī ar citiem grib spriest, kopīgi mājas grib kopt.

Neyeikli ienāk viņš iekšā un netīšām pagrūž jūs
sānis —
Ko nu tur: prasts jau vēl ir, strādnieks un zem-
nieks tik vien.

Zābaki ož vēl pēc taukiem, kā lāpstas rokas, sēst
blakus:
„Te tad nu atnācām mēs! Tagad jūs uzklausāt
mūs!”

Nesakāt: „ko šis var runāt, jo latviešiem trūkst jau
to vārdu,”
Lai arī vārdu tam trūkst, rokas viņš palīgā ņems;
Runā viņš tiešām vēl klusu, kā iesācējs bailīgi sto-
stās, —
Kur gan to mācīties bij, pieteikts bij: muti tur’
ciet’!

Totiesu dziedāt viņš prot, pat Seuberlichs netiek tam
līdzī,
Skaistākas dziesmas nekad Baltijā dziedātas nav.

Diesmas, kā zināt, bez briesmas, viņš labsirdīgs cil-
vēks un lēnīgs,
Tikai kad takti viņš sit, uzmanāt: galdi var lēkt.

Celaties, kungi, nu augšā, jo gulēt jau nebūs jums
miera:
Saule jau gabalā stāv, apkārt no darba viss dimd!

1902.

Epigrammas

Ists vīrs

Zināt visu un tomēr dzīvot,
Dzīvi iz mūžīgās tumsības brīvot:
Te tev ir, vīrs, te darbam ir lauks, —
Dzīve jūs visus karā sauks.

* *
 *

Atņem cilvēkam prātu un sirdi, viņš laimīgāks
liksies.

Atņem i dzīvību vēl, īsti tad laimīgs viņš būs.
Vieglāk gan dzīvot bez prāta, bez sirds nav sāpju
par ļaudīm.

Ak, bet ko palīdz šis vārds — nedzīvot, vai tas
ir prāts?

*

*

*

Lai lūzt kuŗš lūzdams
No mašīnas locekļiem,
Viens loceklis lūzis,
Lūzt mašīna visa.

Labākā politika

Cik bijī patiess
Pret citiem un sevi,
Tik sev un citiem
Vislabāko devi.

* *

*

Viņš darba laikā guļ zem ābeles.
Tik slinks, ka acu aizvērt nevīžo.
Bet laime ieplauj viņam svētību.

* *

*

Ak nē, kas liels, tas liels sev pašam;
Un kas mums rokās, to turam cieti.
Kas iegūt grib, lai pūlas pats.

*

*

*

Hā, tas tik stiprinieks, kā mazais ūpīts, —
Kad ūpīts kliegšot, kalni plīsīšot; —
Pag, es tev galvu dūņās ieogrūdīšu,
Kliedz tad.

*

*

*

Savus dvēs'les sārņus — kur lai viņus liek?
Ka viens otram vaigā sviež — vēl nepietiek;
Sviež uz saredzamu tēlu —
Ko viņš spīd tik cēli!

1909.

*

*

*

Tā pūš kā biezā putra vārīdamās.

Tā šņāc

Kā vērsis āboliņa pārēdies.

Vērsis un rozes

Ikkatrs vērsis zāli cien' un zin.

— Bet rozes?

Tās kājām min.

*

*

*

Tu visus brīdini kā draugs,
No bailēm plešas tev acuraugs, —
Un visa tava gudrība,
Ka pirkstus tik nesadedzina, —
Ka dzīvē tik var uz augšu kļūt:
Ēst labi, dzert, kaut par blēdi būt.

At leve er krig med trolde . . .

Henrika Ibsena.

Dzīvot — ir kaŗot pret tumsas spoku,
Kas mums sirdī un smadzenēs mīt;
Dzejot — spriest tiesu ar stingru roku
Par sevi pašu un netaupīt.

*

*

*

Lesiņa

Tas tik muižnieks! eĉa muižnieks!
Viņa senĉu sencis tēvs
Cēlu dienu vecāks bijis
Nekā pirmtēvs Ādams pats.

Ubi patria, ibi bene

„Ubi patria, ibi bene —“

Ak, tas laimīgs, kas tā var teikt!

Kam viss viens, vai svešums vai šene,

Kam nekur nav kas savējs ko sveikt:

Vai tam! kam viss ir nevērtā —

Necubi bene, nec patria.

* *

 *

Lai jauna laime,
Un jauns lai gads —
Tik vecais draugs
Lai paliek tas pats.

* *

 *

Neko bez mērķa nē! I atpūta,
I atmiņa, ir atjēgme priekš tevis:
Lai citā veidā — tik ved pilnībā.

Epitafija

Pusmūža vien tu cīnās baudīji,
Par savu tautu mūžu atdevi, —
Tavs mūžs nav zudis, augs tev labā ziņā:

Simts mūžu dzīvosi tu tautas miņā.

Dvēseles dziesmas

* *

*

Man miers un laime sirdī lija.
Kad dzeja sauca, dzejas lauks.

* *

*

Ai laimiņa, māmuliņa,
Kam tu mani atstāji?
Kam tu manu baltdieniņu
Tumši, tumši aizklāji!

Miļai Liziņai vārda dienā

Eita, jūs pantiņi, sveicināt, eita!
 Sveicināt māsiņu tālajās mājās!
 Šodien priekš gadiem tā pasaulē stājās,
 Pasaulē stājās kā latviešu meita,
 Stājās kā māsiņa mana.
 Māsiņai laimes vēlēšana!

Pasaules pilsone, māsiņa, esi!
 Latviešu tautiete, māsiņa, tieci!
 Savējo mīlule, māsiņa, tieci!
 Pasaules nastas kā varone nesi,
 Vairo tu latviešu slavu,
 Nepārstāj bāliņu mīlēt savu!

Steidzat tad manim, jūs pantiņi, trīsi,
 Sveicināt māsiņu tālienē mudri
 Lidojiet vējiņa spārniņiem gudri.
 Vējiņš pie mīlās jūs aizvedīs drīzi,
 Pielūdziet labo garu,
 Lai viņa sveika redz saules staru.

1882.

Uz augstskolu aizbraucot

Nu būs, būs, būs!
Visu redzēšu, visu dzirdēšu,
Visu zināšu,
Visu, visu, it visu.

Atvērsies vārti,
Ieiešu iekšā,
Redzēšu dzīvi;
Redzēšu laimi,
Kurā tā slēpa
Aiz žogu žogiem.

Nu būs, būs, būs
Tas arī, tas arī tā,
Un arī tas, un viss,
Kas nespēja izkāpt laukā.

Spārnotais vārds

Ko tu palīdzi, spārnotais vārds,
Tu strauta ritumā ritošā doma
Un liegā jūta, kas vēsmai līdzī
Klausies, kā pati sev atskaņo lapās?
Kādu mīklu tu atminēt spēj?
Kādu spēku tu dvēs'lē raisi?
Kas gan spētu man līdzēt?
Zinu, zinu: tu daiļuma dvaša,
Aizmūžu neizsakāmā mīkla,
Kurā dvēs'li kvēlēs kausē smalku —
Un dzīve tad dvēs'li samaj jo drīzāk
Un aizsviež nostu —
Es ātrāk pats sevi aizsviežu nost:
Noskani žēli kā lapu šalka,
Aizriti ūdenī, zemē krīti no gaisa
Kā vanags pāršautiem spārniem,
Tu, spārnotais vārds!

Acumirkli mieru

I.

Acumirkli mieru,
Vienu acumirkli!
Tikai elpu atgūt,
Tikai atjēgt sevi!

Visas laimju laimes,
Lai ir nebaudītas!
Acumirkli mieru,
Vienu acumirkli!

II.

Un beigās tiešām pār mani nāca miers,
Pēc kā tik ilgi brēcu pret debesīm:
Es dūrēm nedauzu vairs sienas,
Izmisis kliedziens iz krūts vairs nesprūk.

*

*

*

Ai kā timsa
Plašā pasaule,
Manām actiņām
Iekšā raugoties.

Ko tad timsā timst
Plašā pasaule,
Manām actiņām
Iekšā raugoties?

Sēras asaras
Priekšā klājušas
Manām actiņām
Miglu palagu.

Kas tad nostan jem
Miglu palagu?
Tētiņš, māmiņa
Guļ zem velēnām,

Kaŗā bālēliņš,
Tautās māsiņa,
Lēma laimiņa
Būt man vientuļam.

Būt' man ligaviņ',
Būt' man dziedātāj' —
Savām dziesmiņām
Mani līksmināt!

1889.

*

*

*

Sirds man saēsta
Sūrstošu šaubu,
Smadzenes sajauktas
Drūzmošu domu.

Izmisis tveru
Glābiņa spieķi,
Glābiņa spieķis
Lūst manās rokās.

Ko man būs darīt?
Nespēju saprast,
Nespēju ticēt
Nespēju ... Tici!

*

*

*

Neizprotamā spēka pārmērā,
 Vieglprātībā un spītībā tīšām
 Projām aizsviedu, tīšām aizsviedu
 Miesas un dvēseles labklājību;
 Aumalu augumā augušie spēki
 Jaunībā pirmoreiz jaudās un jutās
 Kalnu dzelmes iz negala izcelt,
 Nezināj' darba sava, ne cienīga mērķa,
 Nezināj' milziska naidnieka, kuŗu lai pārvar.
 Un vislielākais izlikās pasaulē spēks, kur mēroties
 rauga,
 Pats viņš sevim, šis spēka neizsakāmais pārmērs,
 Un viņš pārvarēja šo pretnieku,
 Un viņš salauza sevi pats,
 Un izdvesa pats.

*

Un viņš, apmulsināts no sava lieluma, nesamanīja
 Pretinieku, kas neredzams ap viņu stāv; [agrāk
 Neredzami un netverami un tomēr spiedoši, mocoši,
 tvīcoši,
 Un viņš domāja, ka viņu spiež viņa paša spēka pār-
 mērs.
 Liela allažība, mūžība, apstākļi, kārtība, muļķība
 Izlikās viņam gan īdzīgi, spiedīgi, bet pārāk niecīgi,
 Un nu viņš, vājināts sevis paša, satriekts pret al-
 Kuŗa ir visuvarenā vecā kārtība, [lažību,
 Kuŗa ir meli un visa dzīva lielais liedzējs,
 Kuŗa lika pārprast spēkam pašam sevi
 Un izgrūst gaisā.
 Bet pamazām spēka atliekas sāk atgriezties iz sevis,
 Salasīt atliekas un kārtot un pretoties nāvei un ...
 Un dzīvot ar raudām un sāpēm.
 Un viņš grib dubultoties, un ņemties
 Diviem spēku izaugt par trešo
 Un pārvarēt lielo liedzēju.

1897.

Aristokrats

„Jautrā laime ātri tevi bēgs,

„Atstās mokās,

„Tevi rūpju māte cieši slēgs

„Liesās rokās — —“

Lai, jē lai, man sevis nav tik žēl,

Tad jau darbs priekš citiem atliks vēl.

Dvēseles dziesmas

I.

Vai, dvēsele, sūrsti
Pati no sevis
Kvēlošā kaunā?
Tu neticēji!

*

Tu neticēji:
Ka ir vēl jūsmas,
Ka ir vēl jaunas
Sārtzaļošanas sirdis
Kā ziedoņa zāle,
Kas elpo pret sauli.

*

Tu neticēji,
Ka ir vēl smalkas
Trīsošas stīgas,
Kas vieglai vēsmai
Skan saldi pretī.

*

Tu neticēji,
Ka ir vēl krūtis,
Kas spētu mīlēt
Caur tālēm cauri,
Kas nedzird neviena
Mīlas vārda,
Kas neredz neviena
Laipna smaida,
Kas neprasa sev
Ne rokas spiediena,

Kam pietiek jūtas,
Kas dveš no dziesmām,
Un labas sirds,
Kas spīd no burtiem.
Vai, dvēsele, sūrsti
Kvēlošā kaunā?
Tu biji vāja,
Tu neticēji.

II.

Tu pati sevi
 Gribēji vairīt
 No auksta skata,
 No vienalga vārda.

*

Tu savu svētumu
 Gribēji apslēpt,
 Lai skumis sevi
 Tukšumā izgaistu,
 Lai rupjas rokas
 Nerautu stīgas,
 Lai puķu dārzā
 Nemītu rozes,
 Lai tavu avotu
 Nesadumbrotu,
 Lai neizsmeltu
 Dzidro veldzi.

*

Tu biji gudra,
 Mīļā dvēs'le,
 Tu gribēji sevi
 Taupīt un sargāt.

*

Neesi gudra,
 Esi tik' liela,
 Neesi avots,
 Esi upe.
 Teci tāli

Un plūsti plaši,
Dzirdi tauriņus,
Nirbošos spārus,
Dzirdi puķes
Un zaļo zāli
Un lielos pulkus
Raga lopu,
Kas tavus krastus
Sabrien dubļos;
Tavs ūdens beigās
Nomazgās visu.

*

Neesi gudra,
Esi tik' liela,
Lai tava devuma
Pietiek visiem.

III.

Tici pats sev,
Neviens nav tik niecīgs,
Ka nebūtu zelts,
Ka nebūtu nesamaksājams
Dimanta dārgums.
Dzīva cilvēka
Dzilā dvēsele
Neizpētīta
Visos mūžos.
Aizlaiku kustības
Noslēpumu
Dīglus jaušam,
Sēklas, kas slēpjas
Akmens sirdī
Un tālās zvaigznēs.

IV.

Jūs, dienderu dvēs'les,
Skaudīgiem skatiem,
Glūnošiem soļiem
Man pakaļ līdāt,
Ošņāt manus ceļus. —

*

Manas jaunās drēbes
Jūs apnēsājāt,
Purpura mēтели
Aptraipījāt
Netīriem pirkstiem.
Man riebjas šīs mētel's,
Kas bijis jums plecos,
Jums vilcies pa kājām
Pār garūngari
Netīrās istabās,
Krogos.

*

Še, ņemat, izdalat viņu
Kaudamies, kliegzot,
Savā starpā pa lupatām:
Šim lupatiņa, tam lupatiņa,
Ko savus pelēkos
Ikdienas svārkus
Sarkani izraibot.
Ejat tad dziedādami
Un rādat ļautiņiem
Kumēdiņus
Kā ziemsvētku dāki,
Dēvēdami sevi par dieviem.

*

Man mētel's nav vaj'dzīgs,
Es esmu audējs,
Es audīšu pats
Sev zelta svārkus,
Un ja man tie apniks,
Es metīšu ielas vidū
Vizuļu saujas,
No viena vizuļa pietiks
Visai dzīvei ko starot jums,
Jūs, dienderu dvēs'les,
Kas druskas raujat
No bagāto galda
Un nesat tās apkārt lielīdami
Kā savu mantu.

*

Jūs negribat godīgi sēst
Pie galda un ēst,
Jūs kaunaties sevis,
Jūs, dienderu dvēs'les!
Bet bagāts galds ir klāts
Godīgiem ļaudīm.

V.

Tu, bagātā dvēs'le
 Tu visiem devi,
 Kas vien tik nāca
 Uz tavām mājām.
 Tavs galds bij klāts visiem viesiem,
 Un visi aizgāja sātni un gausi.
 Un tomēr tie lūkoja
 Slepus ko noņemt,
 Un priecājās gauži
 Par savu maņu gudro,
 Un ka tu esot tāds mulķis vīrs
 Un neprotot sargāt
 Ne savu drusciņu krājumiņa.
 Bet ko tie bij dabūjuši no tevis,
 Ar to tie lielījās apkārt daudz,
 It kā ar savu paša mantu.
 Bet tu tos apbalvoji,
 Lai viņi mājotu pie tevis,
 Lai būtu tev draugi,
 Kas mīlētu tevi,
 Un mācītos mīlēt visus ļaudis.
 Bet viņi atnāk un paķer un bēg.
 Vai viņi sev paši grib dvēs'li dēstīt
 No tava dārza paņemtiem augļiem?
 Vai viņi grib stāvēt uz pašu kājām?
 Grib lieli kļūt, lai citiem dotu?
 Ak nē, viņi grib kunga,
 Kas viņus valda,
 Un tu ar viņiem runā kā ar draugiem.
 Kā kungu viņi dievinās tevi.
 Tu gribēji sev draugus redzēt.
 Vai tad tu zini, kā to var iespēt!
 Vai tad var pārvērst puķi par koku?
 Mūžam un laikam vien tas ir spējams.

Tu devi, devi
Pārpilnām rokām
Bez skaita, bez mēra,
Kas vien tik nāca.
Kur tu gan liktu
Savu pārpilnību?
Tev bij jādod,
Lai vieta tiktu
Tavos plašajos apcirkņos,
Kur tilptu labības kaudzes,
Kas plūda kā avoti
No tavām zaļām druvām.
Tev bij jādod,
Lai nepelētu graudi,
Lai neapspiestu jauno ražu.

1904.—1906.

Neiegriezies savā mājā —
Tā ir bezgalīgi drūma,
Vientulīga, gluži tukša,
Gluži atstāta no visiem.

Nav ne galda, nav ne gultas
Nav ne aizvēja, ne ēnas,
Vējš visgaŗām brīvi staigā,
Gaisā galva tava skraida.

1905.

*

*

*

Nost mani slāpē riebums,
Kaklu aizžņaudz kā bērnam krups.
Ko es ielaidu
Sirdī pats
Aiz lielas labsirdības to svešo dvašu?
Un nu?
Pats dzīvais dvēselē skārts,
Traipīts sveša skata un smakas.
Nu visas iekšas raustās.
Kā ārā to riebumu mēst?
Visa dvēsele jārauj līdzī!
Jāsplauj ārā uz ielas, kur čum,
Kur ir to svešo dvēs'les.

Aukle

Sāpe ir mūsu māte, un vārgs ir mūsu tēvs,
Un mūžīga rūpe ir mūsu aukle;
Aukle mūs izceļ iz mātes klēpja,
Nostata kājās un māca staigāt,
Un vadā bērnu pie kalsnas rokas
Un rūpīgi neatkāpjas ne mirkļa;
Un ja tēvs-māte mūs ar' aizmirst spētu —
Aukle līdz galam pavadīs mūs,
No viņas varas mēs neizaugsim
Līdz sīrmiem matiem.

*

*

✽

Ar tukšām rokām es eju mājās —
Atkal un atkal — kur esi dvēs'le?
Daba saistīta miegā bez apziņas,
Kas viņu modina, tam viņa runā;
Cik iedveš tai gara, tik pretī dvej.
Ļaudis staigā un runā un smejas,
Bet viņu acīs spīd dvēseles tukšums,
Cik ielej mīlas, tik bezgalā zūd,
Vai izsmej sev sirdi līdz pašam galam...
Kur esi dvēs'le? es eju atkal.
Līdz nesīs ceļi — kur esi dvēs'le?

*

*

*

— Lauks ar acīm, mežs ar ausīm —
Nu tad redzat, nu tad dzirdat!
Redzat manu izmisumu,
Dzirdat manu vaidu balsi! —
Lai to nestu jūdzēm apkārt
— — Smiekliem bez gala?

*

*

*

Jūs staigājāt līdzī,
Jūs cerējāt arī,
Kad cilājās augstu
Krūtīs ar vari.

Ko dzirdu jūs mūžam
Tik raudām un gaužam
Vai slepenu mīlu
Atklāti paužam?

Vai tik vien to jūtu
Jums palika pāri,
Kopš ziemeļis gāja
Pār dzimteni pāri?

* *
 *

Man pirmās jūtas bija nicināt.
Es gadu gadus cīnījos pret viņām,
Līdz atrāvos no tām kā dzelžu tiņām.

* *
 *

Tie, kas sēdēja pie manām kājām,
No katra mana vārda baņojās,
Tie tagad gudri nāk uz manām mājām
Un mani pašu mācīt noņemās.

Lielā piektdiena

Mēma un smaga nakts.
Visa dzīvība nospiesta bailēs, —
Sastingusi, tik tikko iedrīkst vēl elpot, —
Slēpjas zem sniega bezapziņas segas,
Lai ne redzēt, ne dzirdēt, ne just,
Ātrāk lai pāriet tā laika šalts,
Kas tik mēma un smaga kā nakts.

Vienam un modram man būt,
Līdzī nospiestam zemē gulēt.
Bet visas briesmas redzēt un dzirdēt un just,
Platām acīm redzēt, ka nav nekas redzams,
Vaļā ausīm dzirdēt, ka nav nekas dzirdams,
Modriem prātiem just, ka jūtams ir gals.
Briesmu asmeņus durēt visus vienā sirdī.

1914.

* *
 *

Izraut iz dvēs'les visu,
Ko mīlu, ko turu, kas esmu —
Sirds: vai tas iespējams nav?
Sirds: vai tā spēka tev tiks?

* *
 *

Lēni sūcas
Kā ūdens no trauka, —
Cik vēl ir iekšā
Tā mana spēka?
Sūkties un sūkties?

*

*

*

Pie manām kājām zemes piši lip,
Man matos sēstas ielas putekļi,
Man acu gaismu sīki knišļi grauž,
No smagā zemes gaisa pilna krūts:
Lec iznīcības aukstā atvarā —
Un dzīvs vai miris iznāksi tu skaidrs.

Aspazijas 53. gadu darbs

(Prologs svinībām Nacionālā teātrī.)

Bij laiks, ko tagad saprast jums ir grūti,
Pat ticēt grūti, ka tāds laiks reiz bijis: —
Gar-gaŗas dienas vilkās vienmuļīgi, —
Kā sliekas riebīgi un lēni velkas —
Bij debess viengabala pienain-pelēka,
Ij ļaudis pienain-pelēki, bez dvēs'les.

Tad pēkšņi atmirdza kā sīciņš stariņš,
Caur prizmu lūzdams septiņkrāsu vīzmā!
Un ļaudis pārbrīnās — un pirmo reizi
Ceļ galvas augstāk, jauž kā svešu dairu
Un tomēr savu, it kā nākamību,
Kā aicīnu un dailes solījumu.

Kur nācis dairs? Vai burvju parādība?
Jā, burve pavērusi lukturīti:
Tas bij tik prologs, burve sūta tēlus,
Nāk vaidelotes skaistums: svešs tās cēlums.
Tad sūta jūsu pašu dienu tēlus,
Tie sadrebina jūs un rauj jūs tālēs!

Laiks nāk, jūs saviļņo uz jaunu dzīvi,
Lauž pušu šķēršļus, sagāž senos slogus:
Pār kauju pārkoniem, strauj-cīņu liesmām
Spīd sedzot burves sudrabotais šķidrauts.
Tas skaistus dara cīņņus un baigus,
Un ļaudis briesmās skatās gaišām acīm.

Kad briesmas aug un veic un pazūd cīņa,
Un klusos kaktiņos raud bāru bērni, —
Tiem burve maigi piesviež ziedu klēpi,
Par saules stūrīti vērš klusos kaktus —
Ak, burve pati še ir bāru bērņā,
Ar balvām nākusi še atrast mājas.

Še sevīm atradusi mūža māju,
Kur viņas gaisa tēli mirdzējuši
Un ļaužu sirdīs viesušies un miesās.
Tie divas dzīves dzīvo, mirt vairs nevar
Un saista nemirstībā pašu burvi:
Un svētī tevi līdz ar tautas audzēm.

*

*

*

Ko es meklēju,
To jau zaudēju,
Pirms vēl labi es to atradu.
Ko es dzirdēju,
Es vairs nezinu,
Pirms vēl labi es to sapratu.

*

*

*

Saltums pa visiem kauliem —
Bet es esmu viens;
Tukšums visapkārt kā izkultā rijā —
Bet es esmu viens;
Tumša nakts, un es nezinu, kur ir ceļš —
Bet es esmu viens;
Es gribu pasauli iesākt no paša gala,
Jo es viens un brīvs.

No Avestas

„To es tev gribu jautāt:
Saki man pareizi, Ahura!
Kāds ir labākās vietas sākums?
Kā tam līdzēt, kas uz to cenšas?”

* *
*
*

Cartustra:

„Lai pieņemas nemirstīgā, spīdošā saule,
Ar ašajiem zirgiem, ar lielo majestāti!
Nemirstīgo sauli lai slavējam.
Kad saule aug uz augšu,
Tad Ahura vadītā zeme
Ir gaiša un skaidra,
Tekošs ūdens ir skaidrs,
Sēkļu ūdens ir skaidrs —
Kas ziedo saulei,
Tas ziedo Ahura Mazdam,
Tas ziedo sava paša dvēselei.”

Ķiniski

Pa mūža vārtiem aiziešu uz tālēm,
Jo dzīvot ir — tik' peldēt, mirt — tik' dusēt.
Es nāku saskaņā ar sākumu.
Tur nebūs sienas vairs starp mans un cits.
Starp pieciem prātiem, visi taps tur viens,
Gars sabiezēs, un miesas taps tur brīvas.
Es vējam sekošu un nezināšu,
Vai vējš dzen mani, vai es dzenu vēju.

* *
*

Būt vienam paliek man vēl arvien,

To manim atņemt nespēs neviens
To vienīgo atvēlēs man labprāt
Ikviens, kam tā telpas top pasaulē vairāk.
Bet kamēr es pasaulē iekšā vēl stāvu,
Kamēr es neesmu viens, bet daudzi,
Es gribu, lai labu dara šis daudzums,
Es gribu, lai viens un visi kopā
Cilvēku paceļ pār sevi pāri.
Es gribu zemi par garu vērst,
Ne sevi vien,
Es gribu garu caur zemi celt,
Ne zemi vien.
Es gribu visu izsmelt, ko kopība dod,
Ne sevi vien.
Tad sevi izsmelt priekš pasaules atliks laika,
Kad būšu sev vien.

Bibliografiskas piezīmes

I. Raiņa piezīmes par „Dvēseles dziesmām“.

1906. g. dzejnieks raksta: „Temas apsūdz. dziesmām, bet arī dvēs. dziesmām: tomēr cilvēku nicināšana nav pēdējais vārds, tikai miera dēļ atvilkties, īsti darba dēļ. Tie nepazīstamie tomēr tie draugi. 13. 5. 6.“

1907. g.: „Temati dvēseles dziesmām:

Dienas vidū — mūža vidū gribu atdusēties, tas nav vēl vakars.

Laimīgi neapzinīgie, tiem nekā nevar pārnest.

Pasaule — puķe, planētas — stīdziņas, saule — viducis.

Zeme, laid mani vaļā, aizlaisties gaisā bez smaguma, pa sapiņiem, pa skaistumu. 9. 11. 7.

5. 7. 11. Dvēsele ir kaila un kaunīga un salstoša; greznās dzejas un domu un jūtu drēbes ar segu nevar viņu apsegt un sildīt. Tā pati dvēsele, kas kā atstāts bērns raudāja. Tā pati palikusi tagad kā liels un stiprs cilvēks. Še vienkārša runa.“

1911. gadā: „Dvēs. dz. temats pilnīga vientu-
lība.

Nekad vairs grožus neatlaist,

Nekad vairs zirgus neizjūgt.

Nekad neatpūsties, nebūt mājās, pie savējiem.

Visur uzmanīties, ka nepieduļas,

neaizkaņ, un ka pašam neuzbrūk...

Neviens nekad neaplabinās.

Kad labinās, zini, ka tas uz laiku,

kamēr dabūjis no tevis labuma.

22. 11. 11.“

1912. gadā: „Mājām garām“ vai „Dv. dz.“ Filozofijai vietējais pamats kalnāju panorāma, daba, parādības: mans nakts ceļojums uz Generozo, rīts uz S., un brīnumgaļa diena pēc konstr. Lokarnā. Ronko skats un Fer. Martina. Mākoņi Bernas Oberlandā. Skati uz ezera dziļumu. Mākoņu jūra. Lielā miršana mežā. Tukšums no ļaudīm Engadinā. Bré un I(niņas) ilgas pēc dzimt., redz līdzenu, kā tēviņu kalni ieslēdz skatu. Kalnu teikas kā Heinem „Ziem. jūra“. Viduslaiku mitoloģija. Modern. „Sport“. Daudzie kritēji. Gaisa sports.

Luganā redzēju, balons. Radiotelegrafs un satiksme netraucēti, telpas pārvarētas. Omptēda Excelsior, grām. par kalniem. Fejetons „Fr. Zeit.“

Pacelties garīgi pār savu laiku pāri. Liels kultūras, dvēseles dziļums, progress pret Heini. 15. 5. 12.“

Tanī pašā gadā 7./IX.: „Dv. dz.“ virsraksti dzejām: šūniņa, augļi, protoplazma, ūdens plūsma.

Asp. Kā niknais chaoss rauj līdzī laisko zemi.“

1918. gadā: „Dv. dz.“ izteikt nevien estētiku, bet nāk. cilvēka jūtas.

„G(als) un sāk.“ juta galu, zināju, nakts jau, bet necerēju palikt, aizeju pēdējais. „Dv. dz.“ jūt, ka spēj uzveikt arī pats veco, uzveikt arī šodien, neatstājot cīņu un uzvaru tālai nākotnei. Pats darot! Optimisms.

Visi problēmi tikai tik daudz, cik attēlojas jūtās, jaunās dvēseles jūtu vēsture, notikums, aina.

„Dv. dz.“ varons nāk beigās lejā no vientulības valņa, kurp bij aizgājis „G(alā) un sāk(umā)“. Iesākas ar aiziešanu, apsūdzību, tad kalnu vientulība apmierina, noskaidro dvēseli. Nu redz skaidri: bez izejas nav, ir spēks dvēselē, tik nospiests un palaists, attīstīt to un tad ies. Eremitis.

Kā Antonijs Ēģiptē, citē sevis priekšā visas vecās gudrības: Ēģiptes, Indijas, Ķīnas.

Beigās atrod **dzilāko gudrību vistuvākā zemē, latvietībā.**

T. dz. visaugstākā ētika un saules ticība. Ar to tad iet lejā pie ļaudīm.

Alga viena, kas sludinātājs, kad tikai ir drošs, ka patiesība, labs ideāls eksistē, tā nāks savā laikā uz augšu.

Ietērpt visu kā **pravieša grāmatā**. Cf. Korānu, Nīčšes „Zaratustru“. Vajadzīgs rāmja **stāsts**. Pie viņa atrodas šī grāmata. (Pasvitrojumi viscaur paša Raiņa.)

„Dv. dz.“ galvenajam saturam jābūt jaunai estētikai, tad reliģijai, filozofijai, eseroloģijai (sieviete, bērni). Bet kas jaunā estētika? Ne gluda ārējā forma, bet **iekšējā**, skaņa daļai ar visumu, tagad visums pārvalda. -- 1. 18.“

Tā pašā gada 14./1.: „Daba: brīnišķs debess zilums, balti kalngali, melna klints, neparasts klusums, gaisa skaidrība, vieglā elpošana, kazas no tālienes.

Kur tad ir mana māja? Neredzu, neatminos. Bet šē kalnā dzīvot nevar.“

Tā pašā gada 6./11.: „Lieldarbs. „Dv. dz.“ nav nekādu ārēju notikumu, viss tikai vienas personas jūtas. Nav fabulas kā „Faustam“. Vien ārējais stafažs kā Dantem.“

In(īņa): labāk dz. krāj(umu); tur katra dzeja labāk izceltos. Arī citos manos dz. kr. organiskā forma neko nepiešķir. Izvelk cauri atzied(es) dzejoļi, kas publikai patīk. Izņēmums varbūt „T(ie), k(as) neaiz(mirst).“ —

Atrast savu formu kā Dantem. Jo tam arī nav fābulas, bet apskatīta visa vēsture, kas Verharnam ir garlaicīga; te augstākā interese. Atrast man arī to — vismaz latv. tautas vēsturi.

1922. gadā: „Dvēseles dziesmas“. Uzkāpšana M. Senerozo kā atmiņa. Cita aizeja.

I. Nemierā: ekspresionisma forma, atmiņas par agrākām pārestībām: dzejas no 1905. gada. Vai vēl agrākas? Tad lēnāka runa. Mēness. Noskaidrojas. Kur jauna aizeja? jauna reliģija? Bet kur prieks un spēks?

II. Izmisums pēc „Sudrabortās gaismas“. Nav atjaunotnes.

III. Dagdas burtnīca. 12. 1. 22.“

Pāris dienas vēlāk (14. 1. 22.):

„Dv. dziesmas“ var arī tūlīt tulkot vai rakstīt vāciski. Saturs: izmisums par karu un viņa sekām, lielā garīgā revolūcija, lielās ideālisma, altruisma idejas top ņemtas nopietni.

Forma. Bezformība, ekspresionisms, futūrisms, kuņģam nu ir pamats, cēlonis, saite ar apkārtni, nav mākslots.

1923. gadā: „Lieldarbs. Liādzi. Dvēsl. dziesmas.“

Meklējot nosaukumu nodomātam dzejoļu krājumam, Rainis svārstījies vēl starp diviem citiem: „Nācējs“ un „Gājējs“. To viņš motivē šādi:

„Dv. dziesmas“ saukt ne „Nācējs“, bet „Gājējs“ uz mēn. dārzu. Faktiski visi dzejoļi līdz šim tikai sūdzības, tā tad aizeja. Atnākšanai vajga jaunu dzejoļu, to vēl nav. Vajga lielo pārsvaru un ir tik' daži. Domas arī nav vēl gatavas, jo tas būtu tad tas jaunais, kas taču man tikai vēl meklējams, iegūstams. Vai tad arī novele nevarētu būt iekšā?“ (18. 3. 23.).

Tā paša gada 6./X.: „Dvēsl. dziesmas“. Liela visas dzīves tiesāšana. Atriešanās. Sacikste. „Mēnessmeitiņa“ — pēdējā epizode.“

Tā paša mēneša beigās (24. 10. 23.):

„Dv. dz.“ Visu skaidrā norakstīt. Pa gadiem sakārtot. Tādu nesistematizētu grāmatu kā N(ičšes) „Zaratustra“. Dzejoļi runāti no dažādiem cilvēkiem iekš manis, jo iekš manis ir daudz personas. Tās pašas personas ir citas citos gados. Persona no tāda un tāda gada.“

Četri gadi vēlāk (20. 8. 27.): „Tagad dot samērā īsu dzeju grāmatu, vēlāk „Dvēseles dziesmas“ plašāk izvērst.“

II. Chronoloģija un paskaidrojumi.

1882.—1883.

(Ģimnazista laikā).

Ai laimiņa, māmuliņa.

Angels Wojewods. No kādas valodas atdzejots, nav zināms.

Grūti, grūti darbināja. Dzejolis rakstīts ar zīmuli uz konverta, kā pasta zīmogs rāda: Rīgā, 9. okt. 1882. Arī dzejnieks pats ar savu roku vēl atkārtojis gada skaitli. Dzejolis, acīm redzot, radies šajā gadā, ap 9. okt. Rakstīts jaunajā ortografijā. Tāpat arī iepriekšējie. Jauno ortografiju Rainis sāk lietot 1881. gadā. Tā šā gada 17. febr. uz mājām rakstītā vēstulē viņš iekavās paskaidro: „Nebrīnāties, ka es rakstu jaunu ortografiju; man vajaga viņu iemācīties, un visuvieglāk es to varu izdarīt, kad savas vēstules tā rakstu.“ Šī ortografija nav Zinību Komisijas ortografija, ko ieveda tikai 1884./5. g. g. Bez tam Rainis lieto garumu apzīmēšanai vārdu saknēs un piedēkļos gulošo svītru, ko Komisija nedara. Raiņa toreizējā ortografija ar šo garuma svītriņu tuvu rada tagadējai.

Man miers un laime sirdī bija.

Mīļai Līziņai vārda dienā. Rīgā, 2. sept. 1882. g. Rakstīts vecākajai mātai.

Pūt, vējiņ, ziemelīti.

Tas tik muižnieks, eĶa muižnieks. Pārrakstīts vēl 30. 4. 18.

1886.

(Studiju laikā.)

Atpem cilvēkam prātu un sirdi, viņš laimīgāks liksies. Sacerēts Pēterpilī. Sākumā tikai pirmās divas rindas, pēc vairāk dienām — pēdējās divas: 8. 7. 6. Ap 1906. g. dzejolis mēģināts pārveidot, bet tas palicis nepabeigts. Pirmās divas rindas tautas izd. „Raksti“. 1932., 143. lp.

1889.

(Viļņā.)

Ai kā timsa. Brīvs Koļcova dzejoļa „Dujut vietri, vietri buiniĶe“ atdzeĶojums. 20. 2. 08. g. mēģināts pārveidot, bet nav pabeigts, tā ka še iespīests pirmatnējā veidā.

Es to vienmēr teicu. Radīes 1889. g. Virsraksts „Raībie“. Domājams, ar to dzejnieks gribējis apzīmēt zināmu dzeĶoju ciklu.

Tētiņ, manu. UzglabāĶies divās redakcijās. Abām pāri rinda: „Tīevīaļi tu manī. tu mano mīelas“.

1897.

(Cietuma laikā.)

Vīenmuļas dīenas. Cietuma dzeĶoļi. Par šīem dzeĶoļīem jau rakstīts grāmatas priekšvārdā. Pavisam to še īevīetoti 37, no kuriem 7 priekšvārdā aprādītie Raiņa oriģīnāļi, pārējie Aspazījas tulkoti. Dažīem tulkotāĶīem Raiņa paša līkti vīrs-

raksti: „Bez gala“, „Viens matiņš“, „Tikai divas dienas“, „Jūras mīla“, „Mana māmiņa“, „Tava mīla“, „Manas dzejas“.

Neizprotamā spēku pārmērā. Manuskripta stūri atzīmēts 97, kas, domājams, nozīmē sacerēšanas vai aizsākšanas gadu. Rakstīts pa divi lāgi.

Uz beigām iet. Raiņa oriģināls, rakstīts latviski.

1901.

Jau pārgājis gaismas. Iesp. „Jaun. Ziņ.“ 1934. 254.

1902.

Acumirkli mieru. Sacērēts ap 1902. Otrā daļa vēlāk, laikam 1906.

Baltiešiem. Iesp. „Pēterburgas Avīžu“ lit. piel. 1902. Nr. 104. Rokraksts atrasts Blaumaņa archīvā.

Guļ jūra līdzī lielai lidakai (1902.). Fragments.

Gar zemi zemu vilkās vējš. Sac. 1902.

Hā, tas tik stiprinieks, kā mazais ūpīt's. (1902.) Iesp. „Jaun. Ziņ.“ 1935., 209. num.

Kā cirul's dziesmas. „Tālo noskaņu“ laikā sacerēts.

Lēni lapas virinājot. Iesp. „J. Z.“ 1935.; 75. num.

Lepni kā sarkana gaiļa spalva. Autogrāfs „Atpūtā“ 1933. Nr. 439.

Saule. Sacerēts „Tālo noskaņu“ laikā. Fragmentārisks.

Tā pūš kā blezā putra vārīdamās. Radies „Tālo noskaņu“ laikā.

Tik daudz to vara gabalu, ka pilis celt. Radies „Tālo noskaņu“ laikā. Iesp. „J. Ziņ.“ 1935., 209. num.

Viņš darba laikā guļ zem ābeles. Sacerēts „Tālo noskaņu“ laikā. Iesp. „J. Z.“ 1935., 209. num.

1903.

Aristokrats. Sacerēts ap 1903. g. Virsraksts uzlikts vēlāk un pavadīts ar šādu paskaidrojumu: „Spēju visu plašāk apdomāt, man bij zinātne, cik viņu spēja dot pasaule, — es varēju daudz dot, un man būtu aristokrata grēks nedot tiem, kam maz. Pats tikai nabags: maizē ne garā, ne dvēselē; tur nav par mani bagātāka. Kad ir, lai dod vēl vairāk.“

Mīlie draugi, nedomājat mani par bērnu, kas netīšu ticis nelaimē, par neapzinīgu.

Es esmu aristokrats, labākais, kuŗa priekšrocība ir daudz dot tautai, izšķērdīgi dzīvot ar savām dāvanām; ikdienas cilvēkam tas ir luksuss, tas to nevar, nav laika; es — (še paskaidrojums notrūkst). — Dzejolis iespiests „J. Z.“ bez virsraksta 1935. g. 132. num.

Stāv durvis vaļā. Sacerēts 1903. g., bet pēdējais pants pārveidots ēmigrācijā.

Un ienaidnieka šķēpiem pretī mest. Ap 1903.

1903.—1906.

Dvēseles dziesmas. Par šīm dziesmām sīkākas ziņas lasāmas augšā paša dzejnieka piezīmēs. Dzejoļu pirmtekstā atrodamas vēl šādas atzīmes: „Cf. Shelley“. Acīm redzot, Rainis dabūjis kādu ierosinājumu no šī dzejnieka. Tāpat arī no Maeterlinka, kā to liecina šāda piezīme: „Sarunas ar savu dvēseli: dv. dziļā salksti mīlestības, gribi nēmt, bet vairāk dot. Kādēļ tu domāji, ka tu vien gribi dot, arī citas dvēseles ir pilnas, arī tās grib dot. Tās vēl vairāk, jo ir mēmas, nevar runāt, dziedāt, un gribētos tomēr dot sevi, soobščitj sebjā, Maeterl. kā divas dv. saskatās“. — Sacerēšanas laiks: 1903., 1904., 9. 7. 6. Uz aploksnītes: 1905.—1906. — Dzejoļa 3 posmi iespiesti „J. Z.“ 1935., 28. num.

Neiegiezies savā mājā. Sacerēts 1905. g. jūlijā.

1906.

Aukle. Rakstīts 16./19. VI. 6. Piezīme pirmtekstā: „Pendent opera interrupta. Verg. Aen. 4. 88.“

Ar tukšām rokām. Sac. 23. 8. 6.

Izraut iz dvēseles visu. Sac. 30. 8. 6. Piezīme pirmtekstā: „Zinu gan, ko tas nozīmē, tā ir nāve, bet vai to nevar. Še nav dzīves, un tur varbūt nav dzīves.“ — Iesp. „J. Z.“ 1935., 95. num.

Īsts vīrs. Sacerēts ap 1906.

Lauks ar acīm, mežs ar ausīm. Sacerēts 9. 6. 6., 8. 7. 6.

Lielā mikla. Fragments no nodomātā epa par Latviju. Sacerēts 1906. g. (14. 5. 6.). Iespiests „Daugavā“ I. 1935., 305. l. p. Autografs un dažas informācijas turpat 474.—480.

Nākamības tauta. Fragments no augšā minētā epa. Sacerēts 1906. g. (14. 5. 6.). Iesp. „Daugavā“ I. 1935., 304. l. p.

Saltums pa visiem kauliem. Sacerēts 13. 6. 6. ar piezīmi: „Nāvi jūtot“. Iesp. „J. Z.“ 1935., 161.

Spārnotais vārds. Sacerēts 14. 6. 6. Labots maz. Iesp. „J. Z.“ 1932., 39.

Sauciens tev sirdī kluss un dikts. Pirmteksts uz papīra lapas, kādas Rainis lietojis 1906. gadā. Atzīme ar zīmuli: „Dv. dz.“ — liecība, ka dzejolis bijis nodomāts šim krājumam. Malā šāds paskaidrojums: „Uzminēt, kas katrs ir, sacīt, kam viņam jābūt, atrasis katra saites, vest katru pie viņa paša, lai pazīst pats sevi; katram dot viņa darbu, kas viņa dvēseles, viņa mūža darbs.“ Iespiests grāmatā „Kastanola“ 1928., 16.

Sirds man saēsta sūrstošu šaubu. Sacerēts „Tālo noskaņu“ laikā, pārrakstīts ap 1906. g.

Tu visus brīdini kā draugs. Ap 1906. g. Iesp. avīzē „Laika Atbalss“ 1912., 2.

Ubi patria, ibi bene. Sacerēts ap 1906. g.

1907.

Kad atnāk nakts. Sacerēts 27. 9. 7. Uzglabājies pirmrakstā un skaidrrakstā. — Iesp. „J. Z.“ 1935., 58.

Mākoņsvārka skaras. Sacerēts 26. 9. 7. Reizē arī skaidrraksts. Autografs „Atpūtā“ 1929., 259. num.

Nupat no olas izšķēlušies cāji. Sacerēts 16. 12. 7. Iesp. „J. Z.“ 1934., 72. kā Lieldienu dzejolis.

1908.

Garas augu dienas jau kā kauko jūra. Fragments no „Kurbada“, sacerēts ap 1908.

Jūs staigājat līdzī. Pirmraksts 4. 5. 8.

1909.

Ko es dzirdēju. Sacerēts 24. 1. 9. Iespiests „Ritumā“ 1922., 9.

Pusmūža vien tu cīpās baudīji. Pirmraksts 21. 1. 9. Iespiests ar virsrakstu „Epitafija“ „Mūsu dzimtenes kalendārā“ 1910., 108. l. p. un „J. Z.“ 1935., 132.

Savus dvēšles sārņus — kur lai viņus liek? Pirmraksts uz lapiņas ar datumu 5. 5. 9.

Tie, kas sēdēja pie manām kājām: Pirmraksts 6. 9. 9.

1910.

Lai lūst kurš lūzdams. Pirmraksts 21. 10. 10.

1911.

Man pirmās jūtas bija nicināt. Pirmraksts 9. 7. 11.

1912.

Būt vienam paliek man vēl arvien. Pirmraksts 21. 11. 12.

1912.—1914.

Es esmu nagla — aša durt. Pirmraksts: 29. 2. 12., 7. 3. 12., 10. 2. 14. Skaidrraksts: 4. 14. Iespiedis „Darbs“ 1914., 1.

Ķīniski. Rakstīts 25. 6. 14. ar piezīmi: „Dv. dziesm.“

Lielā piektdiena. Pirmraksts 2. 5. 14.

1915.

Lēni sūcas. Pirmraksts 27. 4. 15

1916.

Ilgu vējš, ciņas laiva. Pēc dzejnieka atzīmes „Dzīve un darbi“ VIII. dzejolis sacerēts 14. 8. 16. Iesp. „Taurētājā“ 1917., 7. num.

Zeme, zeme — kur tā zeme? Radies: 11. 8. 16. Iespiests „Taurētājā“ 1916., 7. num. ar kara cenzūras izrautu robu; nostrīpota doma par patstāvīgu latvju valsti. Vēlāk dzejolis iespiests tanī pašā žurnālā pilnīgā veidā: 1917. g. 1. num.

1917.

Acis sausas izraudātas. Pirmraksts 27. 1. 17.

Saule meklēs. Iespiests E. Pīpiņa „Jaunajā Vārdā“ 1917. 16. marta num.

Uz augstskolu aizbraucot. Pirmraksts 18. 6. 17. Tāpat skaidrraksts. Iespiests „J. Z.“ 1934., 207.

1920.

Zemnieks. Pirmraksts 8. 11. 20.

1921.

Sveicins latgališim. Iesp. „Jauno Straume“ 1921., 1. num.

1922.

No debesīm sniegi nāk. Pirmraksts 10. 1. 22. Autografs „Atpūta“ 1930., 290. num.

1923.

Mājnieks un trimdnieks. Iespiests „J. Z.“ 1923., 59. num.

1924.

Lietuvas dziesmas. Divas pirmās no Kalvaita kr. 334.—140., 334.—141. Trešās avots nezināms. Raiņa jaunības tulkojums.— Pirmās divas iespiestas „J. Z.“ 1924., 157.

Vērsis un rozes. Iesp. „Kult. Balss satir kal.“ 1924.

1926.

Pamatakmenim skolotāju celtnē. Iesp. „Jaun. Ziņ.“ 1926., 16. maijā.

Sveiciens dziedātājiem un sestajiem dziesmu svētkiem. Iespiests „J. Z.“ 1926., 134. num.

1928.

Armēņu tautas dziesmas. Iesp. „Izīdā“ 1928., 1. num.

No Avestas. Iesp. „Kastaņolā“.

Tiēinas valsts himna. Iesp. „Kastaņolā“.

Vanemuines dziesmas. Iesp. „Atpūtā“ 1928., 191. num.

1929.

Aspazijas 35. gadu darbs. Prologs svinībām Nacionālā teātrī. Iesp. „Jaun. Ziņ.“ 1929., 64. num.

1931.

Cik bijī paties. Autografs „Atpūtā“ 1931., 367. num.

1932.

Saule dienvidos. Iesp. „Jaun. Ziņ.“ 1932., 156. num.

S a t u r s

Priekšvārds	Lapp. 3
Sauciens tev sirdī kluss un dikts	7.

Tauta un dzimtene

Nākamības tauta	11
Lielā mīkla	13
Pūt, vējiņu, ziemelīti	14
Zemnieks	15
Angets Vojevods	16
Mājnieks un trimdnieks, I.	17
II.	18
Lietuvas dziesmas, I.	19
II.	20
III.	21

Armēņu tautas dziesmas:

I. Dzērvei	22
II. Dzied jauns milētājs, kas mirst tāli no savas dzimtenes	23
III. Jauneklis trimdā	23
IV. Trimdinieka sievas dziesma	24
V. Dzied jauns vīrs, kas aiziet svešumā	25
VI. Mājās palikušās sievas dziesma	26
VII. Kad kādu acumirkli sapņoju	27
VIII. Trimdinieka dziesma	28
Inno Ticinese	29
Saule meklēs	30
Zeme un valsts	31
Ilgu vējš, cīņas laiva	32
Sveiciens latgališim	33
Jaunatnei	34
Pamatakmenim skolotāju celtnē	35
Sveiciens dziedātājiem uz sestajiem dziesmu svētkiem, I.	36
II.	37
Vanemuines dziesmas	39
Vienības gars	46

Saule dienvidos

Lapp.

Saule	49
Kā cīrul's dziesmas	50
Lepni, kā sarkana gaiļa spalva	51
Gar zemi zemu vilkās vējš	52
Lēni lapas virinājot	52
Gul jūra, līdz lielai līdakai	53
Garas augu dienas jau kā kauko jūra	54
No debesīm sniegi nāk	55
Jau pārgājis gaismas	56
Kad atnāk nakts	57
Mākoņsvārku skaras	58
Stāv durvis vajā	59
Saule dienvidos	60

Vienmuļas dienas

Pirmā diena	63
Otrā diena	63
Trešā diena	63
Ceturtdā diena	64
Piektā diena: Ilgās	64
Sestā diena	64
Septītā diena	64
Astotā diena	65
Devītā diena	65
Desmitā diena	65
Vienpadsmitā diena	66
Divpadsmitā diena	66
Trīspadsmitā diena	66
Četrpadsmitā diena	66
Piecpadsmitā diena: Rīts pie cietuma loga	67
Sešpadsmitā diena	67
Viens matiņš	68
Tik dvesma	69
Prieca laimīga	70
Tavs vaigs	71
Sena piemiņa	71
Jūras mila	72
Mana māmiņa. I.	73
II.	74
Bez gala	75
Tālš viesis	76
Cik domu gājiens lēni plūst	77
Debessrokas	78
Manu mīlo dotat atpakaļ man!	79
Trīsošais nervs	80

	Lapp.
Nefilozofiskas domas par pasaules sistēmām. I.	81
II.	82
Tu saņemsi rīt manu vēstuli	83
Pilna dzīve	84
Tikai divas dienas	85
Tava mila	86
Manas dzejas	87
Uz beigām iet.	88

Satīra

Un ienaidnieka šķēpiem pretī mest	91
Nupat no olas izšķīlušies cāli	92
Tik daudz to vaŗa gabalu, ka pilis celt	93
Kaltušais osis	94
Es to vienmēr teicu	95
Cilvēka mūŗa garums	96
Grūti, grūti darbināja	98
Baltieŗiem	99

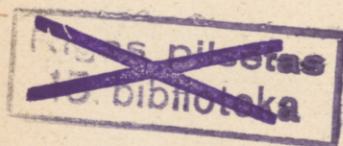
Epigrammas

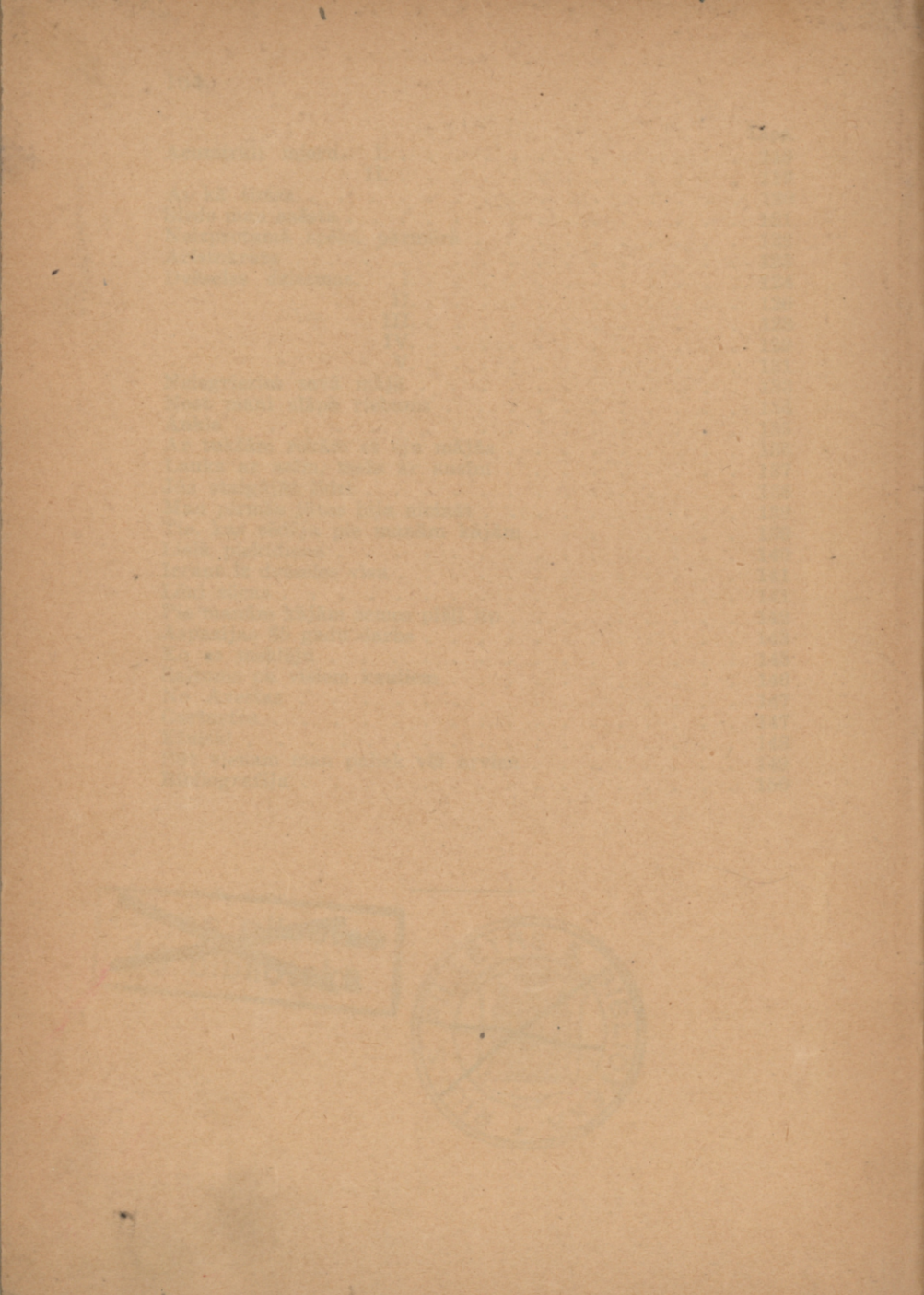
Ists vīrs	103
Atņem cilvēkam prātu un sirdi, viņŗ laimīgāks liksies	103
Lai lūŗ kuŗŗ lūŗdams	104
Labākā politika	104
Viņŗ darba laikā gul zem ābeles	105
Ak nē, tas liels, tas liels sev pašam	105
Hā, tas tik stiprinieks, kā mazais ūpīt's	106
Savus dvēŗles sārŗus — kur lai viņus liek?	106
Tā pūŗ kā biezā putra vārīdamās	107
Vēŗsis un rozes	107
Tu visus brīdini kā draugs	108
At leve er krig med trolde	109
Lesiŗa	109
Ubi patria, ibi bene	110
Lai jauna laime	111
Neko bez mēŗķa nē!	111
Epitafija	112

Dvēŗeles dziesmas

Man miers un laime sirdī liŗa	115
Ai laimiŗa, māmuliŗa	115
Mīŗai Līŗiŗai vārda dienā	116
Uz augstskolu aizbraucot	117
Spārnotais vārds	118

	Lapp.
Acumirkli mieru. I.	119
II.	119
Ai kā timsa	120
Sirds man saēsta	121
Neizprotamā spēkā pārmērā	122
Aristokrats	123
Dvēseles dziesmas. I.	124
II.	126
III.	128
IV.	129
V.	131
Neiegriezies savā mājā	133
Nost mani slāpē riebums	134
Aukle	135
Ar tukšām rokām es eju mājās	136
Lauks ar acīm, mežs ar ausīm	137
Jūs staigājāt līdzī	138
Man pirmās jūtas bija nicināt	139
Tie, kas sēdēja pie manām kājām	139
Lielā piektdiena	140
Izraut iz dvēseles visu	141
Lēni sūcas	141
Pie manām kājām zemes pīšļi līp	142
Aspazijas 35 gadu darbs	143
Ko es meklēju	145
Saltums pa visiem kauliem	146
No Avestas	147
Cartustra	147
Ķīniski	148
Būt vienam man paliek vēl arvien	149
Bibliografija	150

3.80

VĀKU ZIMĒJIS
N. STRUŅKIS